

Carissimi

Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek

IX. évfolyam, 2018/2., április

Rácz Jolán: Az igazgyöngy csodája

Dr. Kiss László:

Szondi Lipót, a fogyatékos értelem kutatója

**Bemutatjuk
Köböl Tibor
szociális
tanácsadót**

Versfesztivál a költészet napján

A Galántai Értelmi Sérülteket Segítő Társulás ezúttal is a Carissimi Nonprofit Alappal közösen szervezte meg az április 11-i hagyományos versfesztivált. Ez a nap azért is különleges volt, mert szüleik és segítők kíséretében immár 10. alkalommal gyűltek össze az irodalomkedvelő fiatalok – Zseliztől Szencsig –, hogy verssel, mesével, sőt énekkel ünnepeljék meg a magyar költészet napját. A galántai Kodály Zoltán Gimnázium tanulói műsorral köszöntötték őket. A Pázmány-házban minden eddiginél többen, huszonheten mutatták be tudásukat. Szorgalmuk, kitartásuk jutalma pedig a délutáni meglepetés koncert, a megzenésített verseket előadó Sipos Dávid – Vadkerti Imre – Zsapka Attila trió (*jobbra a képen*) óriási sikert arató műsora volt. A rendezvényről részletesebb beszámolót a következő számban olvashatnak.

Az alábbiakban a galántaiakkal elkezdjük a résztvevők bemutatását. A képek többségét a tavalyi rendezvényen Duray Zoltán készítette.

Simona Hrotková

Bencze Zoltán

Vančík Veronika

Néma Ibolya

Zuzana Kocúriková

Nagy Zsuzsanna

Árendás Katalin

Tartalom

Rácz Jolán: Az igazgyöngy csodája	3
Dr. Kiss László: A fogyatékos értelem híres magyar kutatója: Szondi Lipót	4
Arckép: Kőből Tibor szociális tanácsadó	6
Ondrejcsák Eszter: „Esély a munkában, esély az életben!” – hallássérültek segítése	10
A Parkinson-kór és a beszédérzékenység zavara – beszélgetés Cséfalvay Zsolt logopédiaprofesszorral	12
Kozma Szabolcs: Baráti és szakmai kapcsolat a logopédián keresztül	14
Strédl Terézia: Az észbeli képességek és a boldogság nem mindig járnak együtt	16
Csivré Zsuzsanna: Integráció az óvodában és alapiskolában	18
Bartholos Réka: Megalakult a Speciális Fejlesztő Szakmák Országos Társulása	19
Hóka Tímea: Achilles-futás	20
A szenvedély összeköt – téli paralimpiai játékok, 2018	21
Molnár Ildikó: Autisták munkában	22
A pszichológus válaszol – Boros Dóra Barbara rovata	23
Tapasztalatcsere a fogyatékoságügyi szakpolitikában és gyakorlatban – V4-es konferencia	23
Szabó Rezső emlékére	25
Sztakó Zsolt: Búcsú Stephen Hawking-től	26
Magyar–szlovák és szlovák–magyar szótár	27

Címlapon: Farkas Henrietta sokszoros paralimpiai bajnok. Roman Benický felvétele.
A hátlayan Duray Zoltán felvétele.

Carissimi – Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek.
Kiadja a Szlovák Humanitárius Tanács (vydáva Slovenská humanitná rada, Budyšínska 1, 831 03 Bratislava; IČO: 17 316 014)
a Carissimi Nonprofit Alappal együttműködve.
Felelős szerkesztő: Tóth Erika.
Nyelvi szerkesztő: Szórád György.
Szakmai tanácsadó:
Mgr. Kőből Tibor szociális tanácsadó,
Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezete,
tel.: 0948 046 672;
PaedDr. Strédl Terézia PhD pszichológus, gyógy-
pedagógus, Selye János Egyetem, tanszékvezető.
Grafika, tördelés: namedia Kft.
Nyomja: Valeur Kft., Dunaszerdahely.
Terjeszti: Direct Marketing, a. s., Bratislava.
Levélcím: Carissimi, Bučinová 14,
821 07 Bratislava. Telefon: +421 907 812 236.
E-mail: carissimi.lap@gmail.com.
Honlap: www.carissimi.sk. Ingyenes kiadvány.
Megjelenik kéthavonta, 1400 példányban.
ISSN 1338-2438, ISSN 1338-2446 (online).
Engedélyezési szám: EV 3982/10. Kéziratokat
nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Az igazgyöngy csodája

„Mert a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget szerez nekünk.” (2 Kor. 4,17.)

Az emberléleknek van olyan ősemlekezete, amely táplálja benne az egészség, a gyógyulás utáni vágyat. Olyan rugója ez az életnek, melyet nem csupán az életössz-
tön vagy a megfontolás feszít. Hosszú, nehéz kínok között sokszor hangzik el a miért kérdése. A miértekre nehéz meg-

nyugtató választ adni, a kínok gyökere többnyire rejtve marad előttünk. Inkább a kínok enyhítésére fókuszálunk. Szívesen kialakulnánk fájdalom, hátrány nélküli évtizedeket magunk és szeretteink számára, ha lehetne. Ugyan sok mindent pozitívan befolyásolhatunk, de maradnak életünknek gyötrelmes területei, amelyekre nincs hatalmunkban kedvező befolyást gyakorolni. Marad a türelmes elhordozás, az elszenvetés. És marad a remény. Ezt a reményt hitünk, emberi méltóságunk és életszemléletünk is táplálhatja.

A szenvedés jelenlétét különösebben nem szükséges bizonyítani. A kérdést helyesebb úgy feltenni, hogy mi célja lehet annak az átlagon felüli porciónak, amely nekünk a szenvedésből kijutott. Jó, ha hiszünk abban, hogy a többszenvetésünk magasabb rendű célt szolgál. Ha életutunkat nem tartjuk büntetésnek, hanem küldetésnek. Nem úgy vélekedünk magunkról, hogy a civilizáció áldozatai vagyunk, még ha fejünkben ott motoszkál is a feltételezés. Nem tragédia, ami velünk történik, hanem feladat és elhívás. Bizonyára nem szenvedünk hiába, ha általa formálódik jellemünk, jobbá lesznek emberi kapcsolataink, tisztázódik értékrendünk. Nagy iskola a szenvedés, sok szépség is található benne. Olyan tartós készségeket formál ki bennünk, amelyek kritikus helyzetekben rendkívüli életenergiákat tudnak mozgósítani. Honnan volt mindehhez erőnk? – kérdezzük utólag.

A természet számtalan csodája közül nagy kedvencem az igazgyöngy keletkezése. Az igazgyöngy némely puhatestűek, tengeri kagylók szenvedésének a terméke. Amikor nem kívánt anyag, törmelék, szemét vagy parazita kerül a héjuk alá, nyálkahártyájuk olyan anyagot választ ki, amellyel körbekönnyezik a nem kívánt tartalmat. Addig könnyeznek, addig tokosítják az idegen anyagot ezek a kis puhák élőlények, hogy kemény, értékes golyócskává formálják. Így születik a szivárvány színeiben pompázó vagy hófehér gyöngy, az igazgyöngy. Az igazgyöngy keletkezése védekezés a kártevő ellen, vagyis ártalmatlanná tett kártevő. Így lesz a szenvedésből gyönyörűség, a hátrányból előny. Kíváncsi, hogy hosszúra nyúló próbatételeink közepette éljük meg az igazgyöngy keletkezésének csodáját. Most még talán nagyon fáj, de hadd ragyogjon!

Rácz Jolán református lelkész

Felhívás

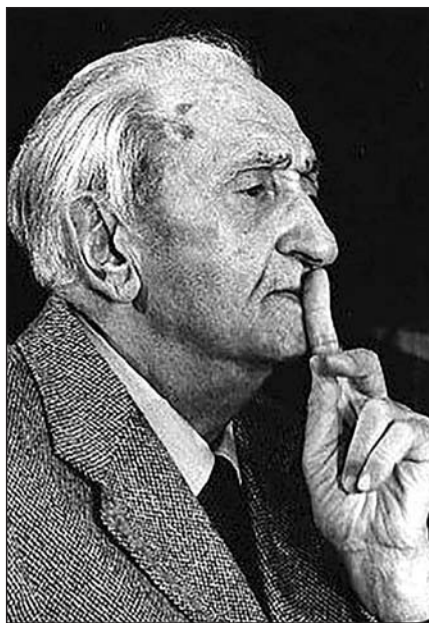
Kérjük tisztelt Olvasóinkat, hogy ha laccímet változtatnak, tudassák szerkesztőségünkkel a Carissimi, Bučinová 14, 821 07 Bratislava posta- vagy a carissimi.lap@gmail.com e-mail-címen vagy a 0907 812 236-os telefonszámon. Ezzel megkönnyítik munkánkat. Köszönjük.

A fogyatékos értelem híres magyar kutatója: Szondi Lipót

A beskatulyázás jól ismert fogalom a színészek, énekesek körében. Olyasmit jelent, hogy egy-egy emlékeztető szerep annyira összenő az előadó nevével, hogy a közönség csak azt az oldalt ismeri a különben sokoldalú művésznek. A jelenség azonban jelen van az élet más területein, például a tudománytörténetben is.

Ennek egyik példája Szondi Lipót (1893–1986). Ha tudnak is róla valamit, akkor az kimerül a sorsanalízis, Szondi-teszt fogalmak említésében. Pedig – s ez indokolja szerepeltetését a Carissimi hasábjain – az orvosok közül Magyarországon az elsők közt foglalkozott az értelmi fogyatékos „betegekkel”. 1925-ben kiadott A fogyatékos értelem című könyvét még ötven évvel később is a kérdés legjobb magyar monográfiájának tekintik egykori tanítványa, a szépíróként és orvostörténészként is ismert lélekgyógyász, Benedek István (1915–1996). A másik oka a Carissimiben való megemlékezésnek: földünk volt, hiszen 125 évvel ezelőtt, 1893. március 11-én Nyitrán született. Tehát nem „egy felvidéki falucskában” – ahogy Benedek állítja –, hanem az akkoriban több mint 13 000 lakosú – közülük 3753 zsidó felekezetű – „rendezett tanácsú városban”, Nyitra vármegye székhelyén. A család eredeti neve Sonnenschein volt. Benedek korrigálásra szoruló adata abban a tanulmányban olvasható, melyet az egykori tanítvány Szondi 80. születésnapja alkalmából közölt róla A gyógyítás gyógyítása (1978) című kötetben. Benedek szerint „apja cipész volt, vallásos zsidó, tizenhárom gyerekkel, kik közt ő volt az utolsó előtti. Idősebb testvérei hozták fel Budapestre négyéves korában, ők taníttatták”.

Orvos fivérének hatására ő is ezt a hivatást választotta. Pesten szerzett

orvosi oklevelet közvetlenül a „nagy háború” után, 1919-ben. A háború egy részét medikusként a fronton töltötte mint szanitéc. Benedek szerint itt volt része olyan megrázkódtatásban – ma stressznek mondanánk –, amely figyelmét már ekkor a „sors” felé irányította. Hetekig unatkoztak a lövészárkokban, aztán egy másik helyre vezényelték. Pár óra múlva azonban vissza kellett térnie, ugyanis rövid távolléte alatt bombatalálat érte a segélyhelyet: két medikustársa meghalt, és az ő helyére beosztott orvos sokkos állapotba került.

Orvosi pályáját a többi kollégájához hasonlóan kezdte a pesti Apponyi Poliklinikán. Hamarosan az akkoriban megszülető új tudományág, a belső elválasztású mirigyek hormonjait kutató endokrinológia egyik első magyar szakorvosa lett. Érdeklődött azonban az alkattan, az örökléstan (genetika), az embertan (antropológia) szintén forrásban lévő kérdései iránt is. Mindezeket nem egymástól

elszakítva kutatta, hanem szintézisre törekedve, az embert egységes biológiai lénynek tekintve. Kora tudományának egyik sokat vitatott kérdése az volt, hogy mitől olyan az ember, amilyen. Két – gyakran szélsőséges – felfogás állt egymással szemben: egyesek szerint az ún. belső (endogén), azaz öröklött, mások szerint viszont a külső (exogén) tényezők, a környezet, a külvilág alakítja ki / határozza meg döntő módon az ember egyéniségét. A kérdés első tudományos felvetője az angol Francis Galton (1822–1911) Shakespeare A vihar c. drámájából kölcsönözte a „nature” (természet, öröklődés) – „nurture” (táplálkozás, nevelés, vagyis a környezet) szójátékot. Babits Mihály fordításában az illető részlet:

„Ördög, született ördög; nem ragad rajt / Az emberséges nevelés...”

Galton Shakespeare-hivatkozására Czeizel Endre, a nemrégiben elhunyt kiváló magyar orvosgenetikus hívja fel a figyelmet Az emberi öröklődés (1983) c. könyvében. Jelezve ezzel, hogy a kettős hatás – az ember belsejében lévő hajlamok, gének, ösztönök, ill. a külvilág nevelő, formáló ereje – jól ismert volt már a korábbi századok nagy elméi előtt is.

Nos, amikor Szondi fiatal orvosként elkezd foglalkozni a „fogyatékos értelemmel”, sokan ilyen, nem nevelhető, „született ördög”-nek tekintik az értelmi fogyatékosokat. A 19. század végéig nemigen törekedtek a „velészületett” és a „szerzett” fogyatékoság elkülönítésére sem. A győri születésű Ranschburg Pál (1870–1945) orvos, elme- és ideggyógyász 1905-ben fogalmazta meg az értelmi fogyatékoság kutatásának célját: az intellektuális teljesítőképesség mérésével módszertant adni a fogyatékosok-

kal foglalkozók kezébe, a fogyatékosok kezeléséhez, életmódjuk kialakításához, a megelőzés lehetőségeinek feltárásához. Ranschburg 1899-ben alapította meg az első magyar „pszichofizikai laboratóriumot”. A megnevezésben szereplő fizika szó arra utal, hogy a lélektanban (pszichológiában) is a fizikában bevált kísérletek, mérések – pl. az ún. reflexidő mérése – eredményeire kell támaszkodni. Ranschburg 1916-ban lett az Apponyi Poliklinika főorvosa, és rövidesen iskolát teremtett. Egyik legkiválóbb tanítványa Szondi Lipót volt.

Czeizel szerint az értelmi fogyatékoság kutatásában a kórerediti (etiológiai) szempont megjelenése Szondi nevéhez fűzhető. A már említett, a Magyar Gyógyypedagógiai Társaság kiadásában 1925-ben megjelent 364 oldalas *A fogyatékos értelem c. monográfiája* a címben szereplő tárgyat az alkat (konstitúció) szemszögéből vizsgálja. Leszögezi, hogy „az értelmi fogyatékoság ... mindig valamely öröklött értelmi alkat és a milieu (környezet – K. L.) egymásra hatásának eredménye”. Ezért a konkrét fogyatékoság okának, eredetének kiderítése csak úgy lehetséges, „ha sikerül először az öröklött értelmi alkatot megállapítani, másodszor, ha módunkban van az öröklött hajlamokra beható valamennyi külső tényezőt kideríteni”. Említettem, hogy Szondit az endokrinológia is az úttörői közt tartja számon. Így nem meglepő, hogy könyvének „talán legértékesebb része a vérmirigyek hibáinak az értelem fogyatékoságaival való összefüggéséről értekezik” – írja a kiadványt a *Gyógyászat c. lapban* ismertető Máday István. A vérmirigyeket ma belső elválasztású mirigyeknek nevezzük, az „összefüggések” hátterében az általuk termelt hormonok hatása rejlik. Ezeket az összefüggéseket Szondi a budapesti állami kiegészítő iskola diákjaiban vizsgálta, és az eredményeket

„gondos kórrajzokkal és jó fényképekkel” illusztrálta.

Az 1922-ben alakult Gyógyypedagógiai Társaság egyik legaktívabb tagja volt. A Társaság II. országos értekezletén tartott, *Az értelmi fogyatékoságok kezelésének újabb útjairól c. előadását* 1926-ban a *Gyógyászat c. szaklap* közölte. Előadásában így határozta meg az értelmi fogyatékoságot: „az elme azon állapota, melyben a gondolkodást szolgáló erők a normálisnál gyengébbek”. Itt is felhívta figyelmet a kóroktani megkülönböztetés fontosságára. Az értelmi fogyatékoságnak három fajtáját különbözteti meg: 1. elfajult, degenerált – ez „öröklékény”; 2. abnormis – „álörökléses” (pl. alkohol okozta fogyatékoság); 3. beteg – „szerzett és nem öröklékény” (pl. agyvelő-/agyhártyagyulladás utáni állapot).

1930-ban létrehozta a Fogyatékosok családi kataszterét, amely öt évvel később már 300 család 8000 tagjáról tartalmazott orvogenetikai adatokat. Később a Gyógyypedagógiai Kórtani és Gyógytani Laboratórium vezetője lett a Gyógyypedagógiai Tanárképző Főiskolán. A laboratórium – többek közt – a fiatalokú bűnözők orvoslélektani vizsgálatát végezte, és a vizsgálatok alapján szakvéleményt készített a bíróság vagy rendőrség számára. A széles körű családkutatás, az egyenes és oldalági rokonság teljes feltérképezése, a mélylélektani tesztek alkalmazása, kétoldali koponyaröntgen-felvétel stb. feltárta a rossz „sorsra” jutott fiatalokú bűnözésének belső és külső hátterét.

Ekkor érett be Szondinak az olasz fronton a „sors” iránt felébredt érdeklődése. Benedek, aki ekkortájt lett Szondi munkatársa, így emlékezik az 1936-ban történt eseményre: „Behívott szobájába, elém rakott nyolc főtelmes arcképet, és így szólt: – Válasszon ki közülük két rokonszenveset és két ellenszenveset. Vagyis ekkor kezdte kidolgozni a Szondi-tesztet...

elindult útjára az a tan, melyet Szondi sorsanalízisnek nevezett el.”

A sorsanalízis (sorselemzés) lényegét egy modern tankönyv (Bánkuti–Both–Csorba: *A kísérletező ember*, 2006) így mutatja be: Szondi azt kutatatta, hogy mennyire meghatározott az ember életútja, sorsa. Nyolc ösztönpárt tételzett fel, és úgy vélte, hogy mértékük és kombinációik a génjeink által meghatározottak. Életünk minden fontosabb eseményét (pálya- és párválasztás stb.) ezek az ösztönök irányítják, úgy, hogy nem is veszünk tudomást róluk. Ezeknek az öntudatlan készleteknek a vizsgálatára fejlesztette ki a már fentebb említett arcképekből álló sorozatot, a Szondi-tesztet. Szondi látásmódja szerint „életünk állandó küzdelem, hogy a genetikailag előre programozott sorsnak megfelelő, de mégis elfogadható választásokat végzünk”. Ma is vitatott elmélete a pszichológia és a genetika közt próbált meg kapcsolatot teremteni.

Nem tudom, elvégezte-e Szondi saját sorsának elemzését. Utólag úgy tűnik, hogy az ő sorsát inkább a külső, kényszerítő tényezők határozták meg. 1944-ben – zsidó származása miatt – a németek koncentrációs táborba hurcolták. Ezt túlélve Zürichben telepedett le, tudván, hogy a „felszabadulás” révén szovjet behatás alá került Magyarországon a lélektan és a sorsanalízis művelésére nem lesz lehetősége. A Zürichben alapított „általános mélylélektani oktató és kutató intézet, különös tekintettel a sorslélektanra” nevű Szondi-intézet hamarosan az ilyen irányultságú kutatók Mekkája, a sorsanalízis pedig a löweni egyetemen tantárgy lett. Szondi a Sorbonne díszdoktoraként hunyt el 1986. január 24-én a svájci Küsnachtban.

A szülőhelye szerint illetékes, 1992-ben megjelent Slovenský biografický slovník V. kötetében (R–S) nincs Szondi címszó...

dr. Kiss László

„A lelke mélyén az embernek azért ott van, hogy nincs ez így jól”

Szociális tanácsadó rovatunk vezetőjének, Köböl Tibornak a nevét jól ismerhetik olvasóink, sőt személyesen is felvehetik vele a kapcsolatot, ha szociális ügyben tanácsra van szükségük. Köböl Tibor Gömörpéterfaláról származik, Pozsonyban él, az Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezetének és a Fogyatékosügyi Nemzeti Tanácsnak alelnöke, az előbbinek egyben szociális tanácsadója, az Emberi Jogi, Kisebbségi és Esélyegyenlőségi Kormánytanács mellett működő fogyatékosügyi bizottságnak választott tagja, a parlamentben a szintén kerekesszéket használó Silvia Shahzad képviselői asszisztense. De ki is ő valójában? Az alábbiakból kiderül.

Egy korábbi beszélgetésben elmondtad, hogy 14-15 éves korodban kaptad meg az ijesztő diagnózist: izomdisztrófia – izomsorvadás. Hogyan élted ezt meg? Hiszen a kamaszkor egyébként is nagyon kritikus életszakasz.

Nehezen. Már előtte is éreztem, hogy nincs minden rendben. Összehasonlítva magam az egészséges osztálytársaimmal, tapasztaltam már a határokat, ha lépcsőn kellett felmennem, vagy futáskor, de diagnózis híján mindig ott volt a remény, hogy ez átmeneti állapot. A diagnózis megváltoztatta a helyzetet, bár legbelül azért megmaradt valami remény, hogy mint annyi más betegséget, valamikor ezt is meg tudják majd gyógyítani. A mindennapokban nehéz volt megélni az akadályokat. Megmutatkozott a kapcsolataimon is, nem tudtam úgy és oda menni, ahogy és ahová szerettem volna. Kamaszfejjel szégyenként is éli meg az ember, hogy milyen a járásom, mindenki látja, hogy milyen problémám van. A lányokkal való kapcsolatban is előjött: amíg ültem, nem látszott semmi, mihelyt megmozdultam, láttam, hogy meglepődtek. A betegség a pályaválasztásomat is befolyásolta. Szembesülnöm kellett azzal, hogy valószínűleg sohasem fogom tudni azt csinálni, amit szeretnék. Iskolát sem aszerint választottam, hogy mi szerettem volna lenni, hanem hogy hol lehetett megoldani az iskolába járást, és hol volt megfelelő internátus.

Milyen vágyaid voltak?

Nehéz erre válaszolni. Ami megmaradt az emlékezetemben: mindig csodálattal néztem a kamionsofőrökre, hogy sokfelé járnak. Ez persze idealisztikus elképzelés volt, hiszen tudjuk, a munkájuknak nem az a célja, hogy világot lássanak. De a mai napig nagyon szívesen uta-

zom, szeretek új tájakat, országokat megismerni, gépkocsit vezetni.

Fokozatosan romló állapotod miatt mikor kerültél kerekesszékekbe?

Ennél a betegségnél először nehezebb a járás, aztán a beteg nem tud felmenni a lépcsőn, hosszabb távot megtenni, majd romlik a stabilitása, elesik. Ismerős környezetben, otthon még járkáltam; 19-20 éves koromtól, ha ismeretlen közegbe kerültem, már kerekesszékekbe ültem, és kezdtem egyre inkább használni ezt az eszközt. Amikor már nem érte meg a kockázatot, hogy ha elesek, eltörjön valamim, 2004-2005 táján végleg a kerekesszékekben maradtam.

Fiatalemberként milyen érzés volt így az utcára menni?

A faluban szenzációként hatott, legalábbis én így éltem meg. Számomra nagy problémát okozott, de meg kellett valahogy békélnem azzal, hogy ez a segédeszköz már hozzá fog tartozni a mindennapjaimhoz. Másrészt viszont – és ezt gyakran szoktam mondogatni – a kerekesszék nem annak a problémája, aki benne ül, hanem azoké, akik ránk néznek. Egy példával szemléltetném. Gyerektáborokat szervezünk, ahová a gyerekek szüleikkel jönnek. Vannak olyan állapotban levő kisfiúk, kislányok, akiknek már nagyon nehezükre esik a járás, és végső erejükkel próbálnak talpon maradni. A szülőknek azonban nagy lelki problémát okoz, hogy gyermekük kerekesszékekbe kerülhet. Ezek a gyerekek látják, hogy amíg ők azon gondolkodnak, hogy tíz méterrel arrébb kellene menniük, az elektromos kerekesszékekben ülő társuk megfogja a botkormányt, és már ott is van. Gyermekfejjel inkább az előnyét látják. Amikor később az ember túljut azon, hogy felnőttként szégyenként élte meg, mi is előnynek tartjuk. Nem kell attól félnem, hogy elesek, és elektromos kerekesszékekkel hosszabb távot is gyorsan meg tudok tenni.

A mozgásában korlátozott embernek sok hátránnyal, akadállyal kell szembesülnie. Meg lehet ezt szokni?

Először is belül, lelkileg kell kiegyezni ezzel az állapottal. Ez alaphelyzet, és nem azon gondolkodom, hogy miért is nem tudom a fönti polcra levenni a dolgokat, hanem úgy alakítom ki a lakásomat, hogy elérjem őket. Előre kell gondolkodni. Eszembe jut egy diákkori eset. Amikor megjöttünk az iskolából, az internátusban általában le szoktunk pihenni. A szobatársam azt mondta egyszer: »Figyellek téged, és csodállak: lefekszel, és nyugodtan pihensz. Én meg állandóan felugrálok, hol egy könyvért,

hol vizet inni. Te pedig mielőtt lefekszel, odakészítesz mindent, amire úgy gondolsz, hogy szükséged lehet.» Igen, mert rengeteg energiámba kerülne újból felkelni, ezért előre gondolkodom.

Tehát az egész életedet tudatosan kell alakítanod. Mikorra sikerült elfogadnod az állapotodat?

Mondhatnám, hogy boldog ember vagyok, hiszen sok mindent elértem, de a lelke mélyén az embernek azért ott van, ha kiegyeztünk is ezzel az állapottal, hogy nincs ez így jól. Annyira sosem békél meg az ember a sorsával, hogy azt mondja, hogy így rendben van. Különösen ennél a betegségnél nem, mivel állandóan rosszabbodó állapotról van szó, és időről időre el kell fogadni, hogy erre meg erre már nem vagyok képes. Teljesen tehát az ember nem békél meg a sorsával, de annyira, hogy már nem tartja tragédiának, igen. Ez fokozatosan jön. Nem tudom időponthoz kötni, pontosan mikor határoztam el, hogy azzal fogok foglalkozni, hogy az életem a lehetőségekhez mérten a lehető legjobb minőségben éljem meg, és örömet leljem benne, de ez fokozatosan eljött. Ha valami rosszabbodás áll be az állapotomban, úgy veszem, hogy most már az újabb nehézséggel is számolnom kell. De a lelke mélyén mégis úgy van vele az ember, hogy nincs ez jól.

Fiatalként, huszonevésen miről álmodtál? Milyen terveid voltak, amelyekről le kellett mondanod?

Ez talán az életem legnehezebb időszaka volt. Már nem jártam iskolába, szembesülnöm kellett azzal, hogy rokkantsági nyugdíjba kerültem, és az álmok, melyeket dédelgettem, nem fognak megvalósulni. Istenigazából nincs olyan, ami nem teljesült volna, ugyanis nagyon konkrét terveim nem voltak. Szerettem volna sokat utazni, s a világnak nem kis részét bejártam; a munkában is megtaláltam életem értelmét, itt sincs bennem csalódás.

Ami a magánéletem illeti, mindenképp szerettem volna családot. Még ha volt is egy időszak az életemben, amikor nős voltam, úgy alakult, hogy elváltunk. De van barátnőm, tehát lényegében ez is működik.

Az utazást hogyan tudod megoldani?

Amíg nem volt szükségem komolyabb segédeszközökre, elektromos kerekesszékre, emelőre, hogy könnyebben jussak a kádba, addig nagyobbak voltak a lehetőségek. Akkor hosszabb utakra is el tudtam menni, Egyiptomtól Máltáig. Most már repülőutakra inkább nem vállalkozom, oda utazom, ahová el lehet jutni autóval.

A többi országot nyilván összehasonlítod Szlovákiával. Elsősorban az akadálymentesítésre gondolsz. Milyen tapasztalataid vannak?

Sajnos, még mindig nem lehet csak úgy felkerekedni és bárhol szállást találni. Mindent előre meg kell szervezni. Ez nemcsak Szlovákiára és a környező országokra, hanem az ún. nyugatiakra is érvényes. A legkellemesebb meglepetés Spanyolországban, a Kanári-szigeteken ért. Tenerifén nem volt olyan hely, ahol ne tudtam volna lemenni a járdaszegélyről, átmenni zeb-rán, és olyan taxik voltak, amelyek kerekesszékkal el tudták az embert szállítani. Persze vannak országok, ahol nagyon lezserül veszik ezeket a dolgokat. Horvátországban semmi sem probléma, amikor az ember az akadálymentességről érdeklődik. A helyszínen pedig a tulaj csodálkozik, hogy az a pár lépcső miért okoz nekem gondot. Az utóbbi években Magyarország is kellemes meglepetéssel szolgált, mennyi mindent akadálymentesítettek, hozzánk képest mennyivel előbbre jár. Aztán megtudtam, hogy egy európai uniós beadvány miatt az országnak büntetést kellett volna fizetnie, ezért fogtak hozzá az akadálymentesítéshez. Így megjártam a keszthelyi kastélyt is, ahol még lift is volt. Vagy elég Schönbrunnba átmenni, ahol szintén van lift a kastélyban, s lehet kerekesszékkal közlekedni. Ez hozzáállás kérdése.

Hogyan találtál rá a munkádra?

Ennek egyszerű a története. A középiskola, amelyet kényszerűségből választottam, fémipari képzést nyújtott. Ahogy kezdtem a betegségem iránt egyre jobban érdeklődni, felvettem a kapcsolatot azzal a szervezettel, amely már abban az időben is képviselt bennünket, izomsorvadásos betegeket. Először saját magam miatt kezdtem azzal foglalkozni, hogy milyen törvény adta lehetőségek vannak, aztán laikusként tapasztalataim alapján másoknak is elkezdtem tanácsot adni. Hogy képzettségem is legyen hozzá, egyetemre jelentkeztem, először

szociális munka szakra, majd szociálpedagógiára. Kevesen vagyunk, akik globális szinten is akarnak foglalkozni az egészségkárosodott emberek problémáival, életkörülményeik javításával, s ha valaki egy kis hajlandóságot mutat, annak utánnyúlnak. Az egyik munkakör és tisztség követte a másikat. A munkaügyi minisztérium által akkreditált speciális szociális tanácsadást végzek szervezetünknel. S nagy szerencse folytán, ahogy Pozsonyba kerültem, rögvést akadálymentes lakáshoz is jutottam.

Egyike vagy annak a kevés szakembernek, akihez magyarul is fordulhatnak tanácsért, és nemcsak mozgássérültek. Ismerned kell a jogszabályokat, a lehetőségeket, és esetenként pszichológusnak is kell lenned, hiszen sokszor a lélek is sérült. Milyen esetekkel találkozol?

Az egész ország területéről bármilyen fogyatékosággal élő emberek és hozzátartozóik fordulhatnak hozzám, ha szociális ügyi problémájuk van. A legkülönbébb esetekkel találkozom: a legegyszerűbb kérdésektől, amikor elég a kérdés-felelet, a legbonyolultabb problémákig sok mindennel felkeresnek. Az izomsorvadás diagnózissal, sajnos, nem egy esetben a születéstől az illető elvesztéséig végigkísérem a család életét, lényegében menedzselem az életüket a tanácsaimmal. Bizonyos diagnózisok annyira behatárolják az életet, hogy tizenévesen elvesztjük a klienst. Ezekben a rendkívül súlyos esetekben előjön az említett pszichológiai aspektus: nagyon érzékenyen kell a dolgokat kezelni. A tanácsadás során végig kell gondolni a kliens egészségi állapotát, szociális helyzetét, családi körülményeit, mindent, ami befolyásolhatja valamilyen szociális szolgáltatásra, támogatásra való jogosultságát.

Mit lehet tenni, ha valakinek jár támogatás, mégis elutasítják?

Ilyesmivel gyakran találkozom, főleg olyankor, ha a kliens a szociális ügyi hivatalban érdeklődik, hogy milyen támogatásra jogosult. Ilyenkor előfordul, hogy azt mondják neki: ne is adja be az igénylést, mert úgysem jogosult semmire. Ezért mindig papíron kell igényelni a támogatást. Számomra nagyon elszomorító felismerés volt – a Carissimi révén jutottam ehhez a tapasztaláshoz, amikor egyre több magyar ajkú klienssel kerültem kapcsolatba –, hogy a szlovákiai magyarság mintha elszigeteltebb volna ilyen tekintetben, nehezebben jutna a szükséges információkhoz. Nem tudom az okát, de látom, hogy a szlovákok tájékozottabbak a jogaikról, talán könnyebben eligazodnak az interneten található forrásanyagban. Ezért valóban na-

gyon fontosnak tartom, hogy a lap létezik, és próbál információkat közvetíteni a szlovákiai magyaroknak. Számukra különösen nagy jelentősége van a szociális tanácsadásnak, hiszen a laikus elveszhet a számos jogszabály útvesztőjében. Egy-egy diagnózis összefügghet a pénzbeli támogatáson kívül a szociális biztosítással, foglalkoztatással, akadálymentesítéssel, az autópályák használati díjával, és sorolhatnám. Az egész egészségügyi és szociális ellátás fájó pontja, hogy miután megállapították a diagnózist, az orvos kezeli a beteget, megteszi, amit tud, aztán elengedi őt. Hiányzik egy összekötő láncszem, ahol felhívják a figyelmet arra – ezt az orvos megtehetné –, hogy az illetőnek olyan problémája van, amely kihat a szociális dolgokra is, forduljon a szociális hivatalhoz vagy a diagnózis szerinti civil szervezethez, ahol tanácsokkal látják el.

Mivel foglalkoztok azokban a testületekben, amelyekben dolgozol?

A fogyatékosügyi bizottság az egészségkárosodott emberek jogvédelmével foglalkozik, illetve tanácsokkal szolgál a kormánynak a megoldásra váró feladatokra vonatkozóan. Ott vannak a fogyatékos szervezetek képviselői, a mindenkor munka-, szociális és családügyi miniszter az elnöke, a Fogyatékosügyi Nemzeti Tanács elnöke az alelnöki tisztelet tölti be, a minisztériumok pedig államtitkári szinten képviseltetik magukat benne. Döntési jogunk nincs, de legalább a problémákra ráirányíthatjuk a figyelmet.

Véleményezhetitek a készülő törvényeket, elmondhatjátok az észrevételeiteket. Milyen hatásokkal?

Ez különböző. Van olyan minisztérium, amelyik komolyan veszi a felvetéseinket, és próbál megoldást találni, s olyan is van, amelyik ignorálja őket. Mindkettőre volt példa a legutóbbi ülésen. Az egészségügyi minisztérium által nyújtott némelyik gyógyászati segédeszköz esetében

nagyon magas önrészt kell fizetniük a fogyatékossgal élőknek. Az egészségbiztosítók egy elektromos kerekesszék esetében akár több ezer eurós önrészt is kérhetnek, ha a súlyosan fogyatékos kliens számára speciális átalakításokra van szükség. A bizottsági ülésen kértem az egészségügyi tárca képviselőjét, hogy tárgyaljunk róla, mert a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt is sértő emberi jogi probléma az, amikor a kisebb mértékben fogyatékos ember számára teljes egészében téríti a biztosító az elektromos kerekesszéket, a súlyosan fogyatékos kliensnek viszont, mivel esetében speciális átalakításokra van szükség, akár több ezer eurós önrészt kell fizetnie. Teljes elutasításban volt részem. Ezen meg sem lepődtem, mert más esetekben is hasonlóan járnak el a tárcánál. Ugyanezen az ülésen a közlekedési minisztériumhoz benyújtottam egy javaslatot azzal kapcsolatban, hogy probléma van az autók átalakításának a forgalmi engedélyen való feltüntetésével. Az emberek nem tudják, mi a teendőjük, milyen műszaki ellenőrzésre van szükség. Az egyik cég ilyen tanácsot ad, a másik olyat. A minisztérium munkatársa megígérte, hogy módszertani útmutatót dolgoznak ki. Ez meg is történt. Megkaptam véleményezésre, hamarosan felkerül a tárca honlapjára, és mindenki számára hozzáférhető lesz.

A képviselői asszisztensi munka milyen tapasztalatokkal gazdagított?

Beleláthatok a törvények jóváhagyásának folyamatába, és realitásban tudom megítélni annak esélyét, hogy módosítási javaslatunk milyen támogatásra számíthatnak. Kiábrándító, amikor a jó ötletek a politikai játszmák miatt nem valósulnak meg. Ez mindenképp új tapasztalat – sokszor inspiráló, máskor ideálokat romboló, de szembe-sülők a politikai valósággal. A tanácsadói munkámat illetően többre-tű problémákkal találkozom, s így nemcsak további tapasztalatokkal szerzek, hanem a klienseim köre is kibővült.

Neked is lehetnek rosszabb napjaid. Mások állandó segítése kiégéshez is vezethet. Volt-e olyan, hogy abba akartad hagyni?

Szakmai szempontból csalódás, mikor látom, hogy nem egy, nem tíz éve, hanem évtizedek óta ismételtelen vissza kell térni ugyanahhoz a problémához, mert még mindig nem oldódott meg. Ilyen például az akadálymentesség hiánya, a foglalkoztatottsággal kapcsolatos problémák. Az ember tudja, hogy tizenöt évvel ezelőtt is ugyan-ez volt a helyzet, s nem és nem találunk utat a megoldáshoz. Ez csalódást okoz. A kliensekkel kapcsolatban a kiégés veszélye mindig ott van. Ilyen hullámvölgyek már az én életemben is voltak. Néha, amikor egész nap mások problémáival foglalkozom, előjön, hogy hát nincs nekem is elég bajom? Eltelik a munkanapom, hazajövök, s fél-

egy órát csak ülök, és nézek a semmibe. Ki kell engedni a gőzt. Hiszen vannak nagyon súlyos esetek, amikor nem lehet segíteni, nincs megoldás. Ezek nehéz pillanatok. Azok is nehezek, ha a kliens évek óta ugyanazzal a pánasszal fordul hozzám, de látom, hogy a részéről nincs meg az akarat, vagy nincs ereje hozzá, hogy változtasson a helyzetén. És nagyon nehéz számomra olyan emberekkel beszélni, akik úgy érzik, hogy mivel egészségkárosodtak, ez már jogcím arra, hogy automatikusan mindent megkapjanak. Ilyenek is vannak.

Mi tud ilyen elkeseredett hangulatból kiráncigálni?

A mindennapi pozitív élmények. Amikor visszajelzést kapok, hogy valamilyen probléma megoldódott, jönnek a kihívások, amelyeknek az ember látja az értelmét. A szociális tanácsadást végzőnek lelkileg fel kell készülnie arra, hogy hatalmas, látványos eredményeket sosem fog elérni. Mindig az egyének életének javításában elért eredmények adják a sikerélményt.

Melyik eredményedre vagy büszke?

Látod, ez érdekes kérdés. Mondhatnám, hogy büszke vagyok arra, hogy tagja voltam annak a munkacsoportnak, amely a fogyatékosügyi biztos működésére vonatkozó törvényt kidolgozta. Mondhatnám, hogy látni gondolataim nyomát ezen és ezen a jogszabályon. De nem is ez tölt el elégedettséggel. Az ad számomra erőt továbbfolytatni a munkámat, amikor hosszú idő elteltével találkozok valakivel, és azt mondja, hogy ekkor és ekkor maga segített nekem, és ennek köszönhetően eredményesek voltunk a hivatalban, vagy támogatáshoz jutottunk. Vagy nemrég találkoztam egy hölgygel, aki korábban autóbalesete után nagyon rossz állapotban az életéért küszködött, és elképzelni sem tudta, hogyan lesz tovább. Most már nincs szüksége kerekesszékre, botal közlekedik, és azt mondta: »Emlékszik rá, amikor abban a helyzetben találkoztunk? A körülbelül egyórás beszélgetés során annyi energiát kaptam, hogy most itt tartok. Mert már azt sem tudtam, hogyan folytassam az életem.« Ez az igazi, úgy mond, jutalom azért, hogy az ember csinál valamit.

Neked ki segít, ha nehéz helyzetbe kerülsz? Most nem a személyi segítődre gondolsz, aki a mindennapjaidat teszi könnyebbé.

Amikor számomra megoldhatatlannak tűnő helyzetben voltam, mindig úgy hozta a sors, hogy találkoztam a megfelelő emberrel. Vagy valahogy megoldódtak a dolgok. Az igazi segítséget egyértelműen a család jelenti. Akire mindig támaszkodhatok, az az édesanyám. Nem kell részleteznem, mit jelent egy édesanya. Rajta kívül a társamra, a testvéremre számíthatok. Mindenképp a családra. Ez az a háttér, amely ha megvan, és jól működik, a többi már nem probléma, a többi már megoldható.

Tóth Erika

„Esély a munkában, esély az életben!”

Hogyan lehet segíteni a hallássérülteket?

A budapesti Munka-Kör Alapítvány a Hallássérültekért civil szervezet 2003-ban alakult. Egy építőipari vállalkozó 100 000 Ft-os adománya-val kezdte meg tevékenységét. A vállalkozó a Hűvösvölgyi út 81. szám alatti épületet újította fel, ez jelenleg az alapítvány székhelye.

Az ötlet onnan származott, hogy egy, a munkaügyi központ nyilvántartásában levő hallássérült munkavállalót kiközvetítettek az ott működő Soós-vállalkozásokhoz. A korábban rendőrként dolgozó férfi elvesztette hallását s ezzel együtt a munkáját is. A vállalkozó vele kapcsolatba kerülve döbbsent rá, hogy milyen nagy probléma ez az országban, és mennyire súlyos gond annak az életében, aki hallásproblémával küzd. Ezért Soósné Szigetvári Ágnesnek egy olyan alapítvány létrehozását javasolta, amely majd kezeli a foglalkoztatásuk problémáját.

Soósné Szigetvári Ágnes, az alapítvány szakmai vezetője a munkaügyi központ tanácsadójaként az 1990-es évektől hallássérültekkel foglalkozott. 2003-ig oktatási intézményekben álláskeresőt segítő tréningeket tartott, és ezeken több hallássérült személlyel is kapcsolatba került. A tréningek jó lehetőséget kínáltak arra, hogy tanításukkal és fejlesztésükkel megkönnyítse vagy megoldja az álláskeresőket.

Az alapítvány létrejötté arra is megoldást nyújtott, hogy bizonyos kereteken belül elhelyezzék itt a hallássérülteket, és munkahelyet biztosítson számukra. Azóta is az a cél, hogy a siketek és nagyothallók életét megkönnyítse különféle szolgáltatásokkal, tanácsokkal, álláshellyel. Az ügyfeleknek igényeik, tudásuk és ké-

Donkó Luca, Jakab Alexandra és a szerző
Jurca Krisztián felvétele

pességeik szerint igyekszik megfelelő helyet keresni a munkaadóknál.

A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásakor a munkaadók legtöbbször azt figyelik, hogy ha felveszik őket, milyen szolgáltatásokhoz vagy kedvezményekhez juthatnak hozzá. Az ő tájékoztatásukra külön médiafelület jött létre. Az alapítványnak a honlapján kívül így két hivatalos Facebook-oldala is működik. A **Munka-Kör Alapítvány – Munkaadóknak** elnevezésű a munkaadókat segíti a hallássérültekről való információk nyújtásával, a legújabb törvények, rehabilitációs szabályok ismertetésével, a megváltozott munkaképességű személyek munkahelyi igényeinek leírásával, kommunikációs lehetőségekkel. A **Hallássérültek Munkavállalása** elnevezésű oldal feladata pedig a hallássérültek tájékoztatása az új munkalehetőségekről, illetve minden egyébéről, ami érinti őket.

Mivel a Munka-Kör Alapítvány igyekszik megoldani a hallássérültek problémáit, sokszor olyan feladatokat is átvállal, amelyek tulajdonképpen az államra vagy az oktatás területére tartoznak, de ezek valamilyen okból nem tudnak nekik megfelelően eleget tenni. Sorstárs segítők foglalkoz-

tásával a szervezet hozzájárul ahhoz, hogy hallássérült segíthessen hallássérültet: például csoportos interjúkra jelnyelven tudó munkatárs kíséri a siketeket. Az, hogy éppen mivel foglalkozik az alapítvány egy munkatársa, az igényektől függ.

Problémát okoz, hogy naponta sok olyan hallássérült fordul hozzánk segítségért, aki dolgozni szeretne, azonban az alapítvány munkatársainak (21–24-en vagyunk) rengeteg a feladatuk, ezért nagyon leterheltek, s közben egymásra is tekintettel kell lenniük: ki miben jó, kinek mire van inkább kompetenciája, tehetsége, és tudásuk szerint fejleszteniük is kell egymást. Szükség volna legalább négy halló emberre, aki mentorként tudna az álláskereső mellett állni.

A hallássérültek többségénél nehézséget okoz a magyar nyelv hiányos tudása, a fogalmazás és helyesírás, hiszen a kommunikációban sokan a jelnyelvet részesítik előnyben, így a magyar nyelv használata háttérbe szorul. Ez az alapítvány némely munkatársánál is megmutatkozik. Sokuk viszont kitűnően beszéli a magyar nyelvet, ezért nekik kell az ilyen jellegű feladatokat ellátniuk vagy tanítaniuk azokat, akik nem

tudják jól kifejezni magukat a magyar nyelv szabályai szerint. Ez fordított helyzetben is működik: a jelnyelvet nem ismerő munkatársakat olyan siket vagy nagyothalló tanítja, aki azt kiemelkedően jól tudja.

A pontos nyelvhasználat végett olyan szókinccsfelkészítő projekt kidolgozásába kezdett a szervezet, amely a siketek és nagyothallók beszédfejlesztését segíti. A mindennapi életben és a munkahelyen használt szakszavakról van szó: ismeretük elősegíti a társadalomba való beilleszkedésüket és mindenekelőtt az álláshoz jutást. A megvalósításhoz mentorok segítségére volna szükség, de az alapítvány nem tudja őket biztosítani, mert az anyagiakat pályázatok útján (vagy adománygyűjtéssel) szerzi be, és ezt a pályázati kiírások nem teszik lehetővé. Egyedi megoldásokat próbálunk találni, kérelmek írásával igyekszünk pótolni azokat a hiányokat, amelyeknek a megszüntetése jelentősen segítené a hallássérültek jobb elhelyezkedését az országban, életminőségük jobbítását.

A Munka-Kör Alapítványnak számos projektje van, megvalósításukat a jelenlegi, kis létszámú munkatársi gárdával kell ellátnia. A munkaadók és a hallássérültek közti kapcsolatok kiépítésére is kiemelten kell figyelni, hiszen főként azok fordulnak hozzánk, akik nem tudnak önállóan állást találni, vagy nem sikerült elhelyezkedniük, esetleg nem tudják, hol kérhetnek segítséget.

Súlyos probléma, hogy az állami szerveknél, rehabilitációs hatóságoknál, hagyományos iskolákban, munkaügyi központokban, bankokban és egészségügyi intézetekben a legtöbb helyen nem tudnak kommunikálni a hallássérültekkel, mert többnyire nincs tapasztalatuk benne. Ez azt jelenti, hogy az ügyfeleknek tolmácsra volna szükségük. Azonban álláskeresőkor például a munkaügyi központ nem tud megfelelően tekintettel lenni

ni ennek a körnek az igényeire, vagy azért, mert sok ügyfele van, vagy más miatt. Általában egy-egy településen sincs sok siket vagy nagyothalló polgár, így nem tudnak külön segítő személyt beállítani nekik, bár ez egyébként elvárható volna. Így aztán az alapítvány vállalja át a különféle feladatokat, ha az ügyfél felveszi vele a kapcsolatot.

Soósné Szigetvári Ágnes szakmai vezető asszony kiemelkedően fontosnak tartja, hogy sorstárs segítőket alkalmazzon, akik átérzik a hozzájuk forduló emberek problémáit, élethelyzetét, ismerik a közeget, amelyben élnek, a nyelvüket és kultúrájukat, illetve személyes tapasztalatuk alapján fel tudják mérni, mire volna szükségük, és hogyan lehet nekik segíteni. Igyekszik továbbítani a társadalom felé azt az üzenetet, hogy a hallássérültek nem tehetnek róla, hogy ilyen problémával küzdenek, és szükségük van a halló társadalom segítségére, elfogadására s együttérzésére, valamint olyan munkaadókra, akik képesek átlátni, milyen súlyos probléma, ha nem kapnak munkát, nem tudnak miből megélni.

Tudatosítani kell egyénileg és a társadalom szintjén is, hogy a hallássérülteknek ugyanúgy vannak értékeik, mint a hallóknak: ezen nem változtat az, hogy a kommunikációjuk nem olyan jó, mint halló társaiké. Szükség lenne a munkaadók befogadó szemléletére, együttműködésére és nyitottságára ahhoz, hogy életüket jobbra lehessen tenni. Az államnak is az az érdeke, hogy minél több ember dolgozzon, és a hallássérültek akarnak dolgozni, csak nagyon sokszor nem adnak nekik lehetőséget rá. A munkaadónak akarnia kell, hogy felvegyen a cégéhez, a gyárába vagy a vállalkozásához megváltozott munkaképességű dolgozót: ha hiányzik ez a motivációja, az alapítvány nem tudja pótolni. Kreatívan meg lehet oldani, hogy egy állásra hallás- vagy moz-

gássérültet lehessen felvenni. Keresni kell a lehetőségeket, a helyet, amelyet be tud tölteni az adott megváltozott munkaképességű személy. Ha a vezető érez elkötelezettséget a segítségére, nagyon sok helyen meg lehet oldani az ilyen foglalkoztatást.

Lényegében a szemléleten kellene változtatni. Meg kell magunktól kérdeznünk: **mit tehetek én azért, hogy ennek vagy annak az embernek segíteni tudjak?** Az alapítvány munkatársai minden esetben igyekeznek az ügyfelek rendelkezésére állni. A sérült emberekre oda kell figyelni, és segíteni őket, illetve a különféle szervezeteket, amelyek ezt a társadalmilag fontos feladatot ellájtják.

Az alapítványnak működéséhez szüksége van a segítő szándékon túl anyagi támogatásra is, ezért minden évben kéri az embereket, hogy **ajánlják fel személyi jövedelemadójuk 1%-át a hallássérült fiatalok megsegítésére. Adományozásra** is lehetőség van, aki teheti, adományozzon a szervezet számára, akár rendszeresen, akár alkalmanként. A pénzbeli segítséget az alapítvány számlájára lehet utalni: MagNet Bank, szám: 16200223-10019243 (HUN), vagy megtehetik az adjukössze.hu honlapon keresztül is: <https://adjukossze.hu/kampany/adjunk-eselyt-a-hallasserulteknek-akadalymentesitessel-1089>. A **nem pénzbeli felajánlásokkal** az elérhetőségek bármelyikén lehet jelentkezni. Lehetnek eszközök, például a kommunikációt segítő, szerszámok, nyersanyagok, amelyekkel valamilyen szakma elsajátítását lehet támogatni, és szolgáltatások is, pl. javítás, szerelés, nyomda stb.

A Munka-Kör Alapítvány a Hallássérültekért elérhetőségei:
1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 81.,
telefon: 0036 1 274 26 07, e-mail:
munkakoralapitvany@t-online.hu

Ondrejcsák Eszter

A Parkinson-kór és a beszédérthetőség zavara

Március végén a Ciprusi Európai Egyetem (European University Cyprus) logopédiai tanszékének a szervezésében kétnapos, európai szintű konferenciát tartottak a fejlődés és felnőttkori dizartriáról. A tudományos tanácskozáson részt vett és saját kutatásáról előadást tartott Cséfalvay Zsolt logopédiaprofesszor, a Comenius Egyetem Pedagógiai Kara logopédiai tanszékének a vezetője.

– Először volt a maga nemében ilyen jellegű konferencia Európában. Engem főleg a felnőttekre vonatkozó része érdekelt, ezen belül is a Parkinson-kórt kísérő motoros beszédzavar, a dizartria, amelyet jelenleg kutatok. Ez volt a konferencia központi témája.

– A beszédzavarok közül az afáziával kapcsolatban is végzett kutatásokat. Mi a különbség afázia és dizartria között?

– Az *afázia* nyelvi zavar, a *dizartria* pedig a beszéd motoros oldalának a zavara, vagyis a kivitelezése. Nagyon leegyszerűsítve a kettő közötti különbség: nyelvi zavarról akkor beszélünk, amikor ott van zavar, amit mondani akarok, a motoros komponens zavara pedig ahogyan mondom. Az afázia mindig súlyosabb, mert a beteg nem tudja magát kifejezni, nem tudja, milyen szót használjon, szófelcserélések vannak, agrammatizmus, tehát nyelvtanilag helytelen mondatok, a beszéd tartalmi része sérül, nem azt mondja, amit mondani akar, vagy nem érti, amit mások mondanak, tehát *beszédmegértési zavar*ról van szó. A dizartria esetében a beszéd tartalmi része nem, a formai rész, tehát annak a kivitelezése azonban sérül: ahogyan mondom, az válik nehezen érthetővé. Példával alátámasztva: több ismert személyiség szenvedett Parkinson-kórban: II. János Pál pápa, a bokszoló Muhammad Ali vagy Szlovákia első elnöke, Michal Kováč, és a vége felé szinte érthetlenné vált a beszédük. Három összetevőnek: az artikulációnak (a hangok kiejtésének módja), a fonációnak (hangképzés) és az orrhangzóság helyes arányának (a normáltól sem magasabb, sem alacsonyabb) az eredménye a *beszédérthetőség*, ezeket vizsgáltuk.

– Mennyire számít újnak ez a kutatási terület?

– A konferencia olyan szempontból volt újdonság, hogy monotematikus volt. Most először tartottak Európában erről a témáról konferenciát, azon belül ennek a beszédzavarnak a vizsgálatáról és a terápiákról. Terápiával foglalkozó előadás sokkal kevesebb volt, mert sajnos,

korlátozottak a lehetőségek. Rengeteg elméleti előadás volt arról, hogy az agyban milyen területek sérülnek, és miért, mit tudunk az agy működéséről, a működés zavaráról, mitől van. Újdonság volt annak a vizsgálata, amilyen témával én is mentem, és részben ennek a beszédzavarnak a terápiája. A hangsúly a beszédérthetőség hátterének a részleteiről áttérőldött a pragmatikus oldalára. Ezek a súlyos beszédzavarok általában súlyos betegségek, Parkinson-kór, egyéb neurodegeneratív megbetegedések kísérői. Esetükben a terápia eredményességét, hatékonyságát nehéz mérni, ugyanis ha csak az egyes komponenseket, a hangképzést vagy az artikulációt nézzük, akkor kevés változást tapasztalunk, a terápiának az eredményessége minimális, de ha az összképet, a beszéd érthetőségét figyeljük, akkor lehet, hogy a gyakorlat szempontjából hasznosabb képet kapunk.

– A Parkinson-kór egyik tünete, hogy csökken az arc mimikája, ún. lárvaarc alakul ki. Ez is oka lehet annak, hogy a beszéd kevésbé érthetővé válik?

– Igen. A háttérben ugyanaz van, ami a mozgásban is megjelenik – végül is a beszéd kivitelezése is nagyon finom mozgás –, sőt egyes kutatások szerint lehet, hogy sokkal hamarabb, mint a nagy mozgásokban. Bizonyos, korai stádiumban levő kutatások afelé haladnak, hogy a hangképzés zavarai, a hangszálaknak a mozgása, a hangindítás zavara lehetne olyan korai marker vagy szimptóma, amely jelezné, hogy az agyban elindult valamilyen kóros folyamat, még mielőtt bármilyen más tünete lehetne.

– Ennek a felismerésnek milyen gyakorlati haszna lehet?

– A Parkinson-kór nem gyógyítható, de van gyógyszer, amely lassítja az állapotromlást, és elképzelhető, hogy ha beigazolódik, hogy ez így van, akkor sokkal

korábban el lehetne kezdeni a terápiát. De ez már orvosi kérdés, nem szeretnék belemenni.

– **Miről szólt az előadása?**

– Az egyik PhD-hallgatómmal mentünk ki. Összeállítottunk egy szoftvert, amellyel megpróbálnánk objektívizálni a beszédérthetőséget. Általában úgy vizsgálják a beteget, hogy egy listát tesznek elé, azt fel kell olvasnia, és a logopédus egy skála alapján megpróbálja értékelni, hogy mennyire érthető a beszédje. De ez nagyon szubjektív módszer. Ha két-három logopédus vizsgálná ugyanazt a beteget, az eredmény eléggé eltérő lenne. Mert például ismeri a listát, és esetleg azt is megérti, amit a beteg nem úgy mond. Mi viszont olyan szoftvert készítettünk, amelyben több ezer véletlenszerűen kiválasztott szó van. Két monitort használunk: az egyikken megjelenik a betegnek a szó, a másikon a logopédus előtt nyolc lehetőség van, amelyből választhat. Ezek olyan szavak, amelyek sokszor csak egy hangban különböznek. Száz ilyen szót kell a betegnek elolvasnia, és mi mindig bejelöljük, hogy mit hallottunk. Ennek alapján kiértékeljük, hogy mennyire volt érthető a beszéd, sőt azt is, hogy milyen hangok képzésével vagy érthetőségével volt gond, s akkor esetleg jobban tudjuk irányítani a terápiát. Ez a szoftver jelenleg fejlesztési stádiumban van, kaptunk rá kutatási pénzt. A projekt két éve fut, még egy évünk van rá. 52 Parkinson-beteg és 52 egészséges emberen végeztük el a vizsgálatot, az eredmények összehasonlításáról beszéltem a konferencián.

– **Miért éppen ezzel a területtel kezdett el foglalkozni?**

– Az impulzust az adta, hogy az elmúlt 5-6 évben egyre jobban összpontosítottunk a Parkinson-betegek nyelvi és beszédzavarára, mert kissé talán még a logopédusok által is elhanyagolt terület volt, nem nagyon foglalkoztunk vele. Részen azért nem, mert a háttérben neurodegeneráció van, tehát fokozatos az állapotromlás. A betegek a gyógyszeres kezelésnek köszönhetően soká élnek, a beszéd- vagy nyelvi zavaruk azonban rontja az életminőségüket. Sokan állítják, hogy éppen e miatt a beszédzavar miatt, mivel rosszabbul értik őket, egyre kevésbé van kedvük másokkal találkozni, beszélgetni velük. Ez a lényeg: emiatt szeretnénk a háttérrel jobban megismerni és segíteni rajtuk, amennyire lehet.

– **Milyen ez a szoftver?**

– Hangsúlyozni kell, hogy nem terápiás, hanem diagnosztikai eszközről van szó. Az információ, amelynek alapján analizáljuk a beteg állapotát, szakember kezébe való. A vizsgálat végén megnyomok egy gombot, és kijön, hogy milyen hangokkal volt gondja, milyen fonetikai, fonológiai és artikulációs hibák fordulnak elő, amelyek kevésbé érthetővé teszik a beszédet. A teszt másik részében mondatokat olvas fel a beteg. Ezeknek a mondatoknak

nehezen előre jelezhető a prediktabilitásuk, vagyis alacsony a »megjósolhatóságuk« – sejtem, várom, hogy mit fog mondani, közben nem azt mondja. Pl. a »kint esik az eső« mondat helyett a tesztben a »kint esnek a lovak« mondat szerepel. A gép olyan véletlenszerűen állítja össze a szavakat, hogy abból nem lehet következtetni arra, hogy mit mondhatott, csak akkor, ha nagyon jól értem a szavakat. Tehát nem lehet a tartalmat kikövetkeztetni, hanem pontosan kell érteni a szavakat. Negyven ilyen mondat van, ezeket is felolvassa a beteg. Ennek a két komponensnek az alapján megpróbáljuk összeállítani, mennyire érthető a beszéd, hol tart, és ezen belül is, hogy milyen hangoknak a képzésével, artikulációjával, orrhangzóságával van gond, s arra próbáljuk jobban irányítani a terápiát. Nagyon enyhe Parkinson-betegeket és egészséges embereket vizsgáltunk, korban, műveltségben, nemben egymáshoz kapcsolódó párokat, és még az enyhe Parkinson-betegek is szignifikánsan rosszabbak voltak a tesztben. Az az első lépés mindig, hogy a teszt eredménye különválasztja a betegeket az egészségesektől.

– **Mikor kerülhet ez az eszköz a gyakorlatba?**

– Ezeznél a teszteknél lényeges szempont a standardizáció: mennyire megbízható, azt méri-e, amit mérni kell; ehhez vannak speciális lépések, amelyeket meg kell tennünk. Meg kell nézni a jogi háttérrel is, aztán el lehet juttatni a logopédusokhoz. Már most is többen használják, mert a kutatás jelenlegi stádiumában szükség van arra, hogy a klinikai gyakorlatban is kipróbáljuk.

– **A konferencián hogyan fogadták az előadást?**

– Az ember mindig kicsit izgalommal megy ki új dologgal ilyen külföldi konferenciára, s rendkívül érdekes volt, hogy tőlünk függetlenül egy kolléganő a belga egyetemről nagyon hasonló elveken alapuló vizsgálatot állított össze s mutatott be. Ez azért jó nekünk, mert az ember mindig bizonytalan, hogy jó úton halad-e, érdekes-e, releváns-e az, amit csinálunk, és nagyon örültünk egymásnak. Örömmel mondta ő is, hogy két irányból közelítettük meg a témát, és egy helyre jutottunk. Ez is azt igazolja, hogy jó úton járunk. Két különböző kutató, két különböző központ hasonló dolgot állít össze. Egyébként ilyen szoftvert minden országban ki kellene fejleszteni, mert teljes mértékben nyelv- és beszédfüggő, nem ültethető simán át más nyelvbe.

– **Milyennek tartotta a konferenciát?**

– Számomra rendkívül érdekes volt. Olyan funkcionális mágneses rezonanciás kutatásvizsgálatokról is szó esett, hogy mely agyi területeknek a diszfunkciója milyen betegségnek van a háttérben. Ezekről a dolgokról egyelőre keveset tudunk. Úgy tűnhet, hogy az ilyen konferenciáknak gyakorlati hasznuk még nincs, de aminek most még nem látjuk a hasznát, tíz év múlva láthatjuk.

T.E.

Baráti és szakmai kapcsolat a logopédián keresztül

Bemutakozás

Első diplomámat 1991-ben szereztem nappali tagozaton a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán, oligofrénpedagógia-logopédia szakon. Számos módszerspecifikus tanfolyam elvégzése után a szakvizsgát is gyógypedagógia szakterületen tettem le, majd 2012-ben a mesterképzés befejezése után okleveles gyógypedagógussá váltam.

Az elmúlt majd három évtizedben lehetőségem volt beosztott tanárként, munkaközösség-vezetőként, intézményegység-vezetőként, általános művelődési központ igazgatójaként is megtapasztalni, hogy mennyire tudom használni az alapképzésben megszerzett tudást, mennyire tudok alkalmazkodni a pedagógusszerepek változásához. Mindig azt tartottam fontosnak, hogy gyógypedagógusként, logopédusként minél többet tehessek a fogyatékos gyermekekért a közoktatásban. Sőt nemcsak értük, hanem minden gyermekért, aki nem tud a képességeinek megfelelően teljesíteni.

Már a kezdeti időszakban megtapasztalhattam, hogy egyre több gyermek nem tudott megfelelni az iskola által támasztott elvárásoknak. Folyamatosan próbáltam „becsempészni” a gyógypedagógia módszertani kultúráját a többségi oktatás meglehetősen merev, teljesítményorientált rendszerébe. Munkám során azt az elvet követtem, hogy többféle módszer együttes vagy egymás utáni alkalmazása esetén érhető el a legjobb eredmény. A mozgásos és szenzoros terápiák alapját képezik annak, hogy érzékszerveink hatékonyan működjenek. Meghatározó, hogy hányféle információra tudunk odafigyelni, és miként tudjuk feldolgozni őket.

Jelenleg a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Pannonhalmi Tagintézményében dolgozom tagintézmény-vezető beosztásban. A pedagógiai szakszolgálat a köznevelési rendszerben működő köznevelési intézmény csakúgy, mint az óvoda vagy az iskola. A szülők és a pedagógusok nevelőmunkáját, valamint a nevelési-oktatási intézményeket segítő feladatainak ellátásában.

Pedagógiai szakszolgálati feladat a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, szakértői bizottsági tevékenység, nevelési tanácsadás, logopédiai ellátás, továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, konduktív ellátás, gyógytestnevelés, iskola- s óvodapszichológiai ellátás és a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása.

A szolgáltatások ingyenesek. Minden 0–18 éves korú gyermek és fiatal igénybe veheti őket, akinek az adott szakszolgálati intézmény működési területén állandó bejelentett lakcíme van, vagy a működési területen tartózkodik, vagy a működési területen jár bölcsődébe, óvodába, iskolába.

A szolgáltatások igénybe vehetők:

- önkéntes jelentkezés alapján;
- szülő hozzájárulásával nevelési-oktatási intézmények, orvos kezdeményezésére;
- gyámhatósági beutalással;
- gyermekvédelmi intézmények kérésére.

Szakszolgálati tevékenységünk átnyúlik az intézményi határokon, hiszen 0-tól 18 éves korig látunk el gyermekeket-fiatalokat, és igény szerint adunk tanácsokat a hozzánk forduló szülőknek, pedagógusoknak. Látjuk és tapasztaljuk, hogy mennyire különbözőek a gyerekek. Mindenki ügyes vala-

miben, és mindenkinek akadnak kisebb-nagyobb nehézségei akár a mozgásban, akár a beszédben, akár a gondolkodásban. Van, akinek a beszédhangjait kell „tisztává varázsolni” ahhoz, hogy igazán kiteljesedhessen a versmondásban vagy a színjátszásban. Akadnak olyanok, akiknek a mozgását kell ügyesebbé tenni, hogy aztán szép eredményeket érhesse el a sportban. Sok gyermeknek a lelkét kell egy kicsit jobban és speciálisabban ápolni ahhoz, hogy kiegyensúlyozottan, szorongások és gátlások nélkül élhessen. Különösen fontosnak tartjuk, hogy a hiányokat megszüntessük, illetve ha nem tudjuk, akkor a jól működő funkcióknak minél nagyobb teret adjunk. Szakszolgálatunknak kiemelt célja a nevelési-oktatási intézményekkel és természetesen a szülőkkel való hatékony együttműködés, hogy a gyermek „nevelési-oktatási rendszerbe illesztése” mellett a rendszer az egyéni igényekhez is alkalmazkodjon, mert a gyermekek így adhatják képességeik maximumát.

Logopédiai tevékenység

A tiszta beszéd és helyes nyelvhasználat elsajátítása magától értetődőnek is tűnhet, azonban hosszú fejlődési tanulási folyamat és sokszor komoly, összetett pedagógiai munka eredménye, mire képesek leszünk birtokba venni a nyelvet, vagyis megértjük a beszédet, és magunk is képesek leszünk tisztán beszélni. Azt tudjuk, hogy már a magzat is hall, és már újszülöttkorban is előnyben részesítjük a beszédhangokat más hangokkal szemben. Az újszülöttkor végére képesek leszünk megkülönböztetni őket. A nyelv két oldala a beszédértés és beszédprodukció. A beszéd észlelése, értése mellett

A rimaszombati továbbképzés résztvevőivel

beindul a beszédprodukció is. Előfeltétele a testi érzés. A sírás és az első hangok után a kettőshangzók (oá, au) is megjelennek. A gagyogás, a felismerhető szótagok ismétlése után, egyéves kortól már várhatók az első szavak. Ha két éves kor körül még nem jelentek meg a szavak, vagy csak szókezdemények vannak jelen, az nyelvi késésre utal. Hároméves kor körül már a mondatalkotás is elvárható. Akkor is érdemes logopédushoz fordulni, ha a gyermeket nem köti le a mondatkázás, az elmondott mese vagy éppen játék közben nem ad hangot, nem motivált a hangadásra. A logopédus számára kiemelten fontos az óvodáskori nyelv- és beszédfejlődés megfigyelése, vizsgálata, mert idejében megkezdett logopédiai terápiával megszüntethetők vagy csökkenthetők a képességzavarok, megelőzhető a diszlexia, diszgráfia. Az olvasáshoz, íráshoz szükséges képességek megalapozása 3–6 éves korban történik, de már az is felismerhető ebben a korban, ha ezek a képességek nem megfelelően vagy lassabban fejlődnek. Számos tapasztalat igazolja, hogy a megfelelő nyelvi-kommunikációs képességek hiánya, a beszédfejlődés zavarai miatt sok kisgyermek érettsége az óvoda kiemelt figyelme ellenére sem éri el az óvodáskor végére az iskolakezdéshez szükséges szintet. Ilyen esetekben az óvodás nem képes a sikeres kommunikáció elemeit a spontán utánzás révén megtanulni, de mindez lehet következménye annak is, ha a kisgyermek előtt otthon nem

áll elegendő fejlesztő példa. Ebben az esetben is elengedhetetlen a logopédiai ellátás és az egyedi óvodai beszédfejlesztő közeg megteremtése, az egymásra figyelés, a prevenciós munka megkezdése. Szép számmal akadnak olyan tanulók, akiknek az olvasás, írás tanulását valamilyen képességzavar – például diszlexia, diszgráfia – nehezíti, ezért a tanítók egyedi/különleges bánásmódja mellett a logopédus segítségére is szorulnak.

A képességek fejlődése és fejlesztése mindenképpen komplex folyamat. A mozgásfejlődés alapja a beszédfejlődésnek, a mozgásfejlesztés alapja a beszédfejlesztésnek. Nélkülözhetetlen az alapmozgások, az egyensúly, az orientációs képességek fejlesztése, a testkép, testtudat, testséma kialakítása. A jobbal differenciálás, a lateralitás kialakítása, a mozgás-ritmus-beszéd összerendezése, a beszédmozgások előfeltételeinek kialakítása mind-mind előfeltétele a tisztá beszédnek. Természetesen a szókincs bővítése, a toldalékok megértése és használata, valamint az egyszerű mondatalkotás kialakítása szükséges ahhoz, hogy később képesek legyünk az olvasás, írás elsajátítására.

Szakmai együttműködés

Nagyon fontosnak tartom, hogy a logopédus munkáját ne csak szóbeszéd alapján ismerje az óvodapedagógus és a tanító, ezért a Felvidéken már több továbbképzés keretében is igyekeztem bemutatni a logopédiai munkát. Kiemelt célom, hogy az óvodapedagógus, a fejlesztőpedagógus és

a tanító is kedvet kapjon a logopédussal való együttműködésre, elsajátíthasson olyan módszereket, amelyekkel – a kompetenciahatárokat figyelembe véve – támogathatja a nyelv- és beszédfejlődésében elmaradt kisgyermek fejlődését, mindezzel hatékonyabbá téve a logopédiai terápiát. Nagyon örülök, hogy a több évtizedes baráti kapcsolat után 2016. október 12-én szakmai együttműködési megállapodás is született a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége és Pedagógiai Szakszolgálatunk között. Kiemelkedő szerepe van ebben Fekete Irénnek, akihez több évtizedes barátság fűz, és szinte napi kapcsolatban vagyunk. Jelenleg a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program keretében bonyolítunk le közös projektet, amelyben a logopédia mellett a művészeti nevelés, a Kokas-pedagógia is fontos szerepet játszik. Arra is büszke vagyok, hogy a Kása Ildikó nevével fémjelzett, Pozsonyban működő Meliorat.io Gyermekfejlesztő Központ létrehozásában is segíteni tudtunk. Nagy megtiszteltetés volt, hogy 2017 novemberében meghívott vendégként vehettünk részt a megnyitóünnepségen.

Az elmúlt években Révkomáromban, Nemesócsán, Érsekújváron, Diószegen, Ipolyságon, Szencen és Rimaszombatban is tartottunk módszertani bemutatókat. Továbbra is azt vallom, hogy pedagógiai szakszolgálatunk nemcsak ad, hanem kap is e kapcsolat során, hiszen mi is betekinthetünk a felvidéki óvodákban, iskolákban folyó munkába, az itt alkalmazott nevelési-oktatási módszerekbe. Az óvodákon és iskolákon kívül a felvidéki baba-mama klubok is szerepelnek a programban. Mindez nemcsak szakmai szempontból fontos, hanem a tartalmas emberi kapcsolatok miatt is. Érezzük, hogy bár a határ más-más oldalán élünk-dolgozunk, mégis összetartozunk.

Kozma Szabolcs

Az észbeli képességek és a boldogság nem mindig járnak együtt

Minden szülő számára – érthetően – gyermeke boldogsága a legfontosabb. Amikor elérkezik az iskoláskor, azt szeretné, ha ő lenne a legjobb tanuló. Azonban gyakran egész másképp alakul, ezért ajánlatos sorra venni azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a teljesítményt.

Minden hatéves gyermek iskolaköteles. Ez azonban nem mindig jár együtt iskolaalkalmassággal vagy -érettiséggel. Egy amerikai kutatás viszonyításként abból indult ki, hogy egy hatéves iskolakezdő 1 dollárt ér. A várható életút elemzése során arra a következtetésre jutott, hogy az érett hatéves iskolakezdő értéke ezzel szemben 17 dollár. Lényeges különbség! Hogyan állapították meg az említett arányt? Felmérést készítettek a kutatás alanyairól hat-, majd huszonhat éves korukban: milyen tanulmányokat folytattak ez alatt a húsz év alatt, milyen karriert sikerült befutniuk, mérték a munkahelyi elégedettséget, a partneri, családalapítási elégedettséget és a jövőképet. Mindezt összevetve határozták meg a tizenhatszeres mutatót.

Nálunk nem kötelező az iskolaalkalmassági vizsgálat. Kérheti a szülő, javasolhatja az óvoda, beiratkozáskor az iskola vagy a gyermekorvos. De még ekkor sem biztos, hogy a szakember véleménye érvényesül, mivel csak javaslattevési joga van. A döntés joga a szülőé. A szülő pedig nem mindig hallgat a szakemberre, hanem befolyással lehet rá a pedagógus személye vagy eltérő véleménye, az osztálylétszám, gyermekének óvodai barátai is iskolába mennek... Pedig a starthelyzetet csak egyszer lehet kipróbálni, és nem mindegy, hogyan sikerül az elindulás.

A tanügyi törvény az alábbi lehetőségeket tartalmazza:

– az a gyermek, aki augusztus 31-éig betölti a 6. életévét, iskolaköteles;

– annak, aki december 31-éig tölti be a 6. életévét, és a szülő korábban szeretné iskolába adni, kötelezően részt kell vennie iskolaérettségi vizsgálaton, s az ott kapott ajánlással mehet iskolába;

– aki éretlen a beiskolázásra, halasztást kérhet (akkor is, ha a 6. életévét az előző évben töltötte be, azaz ún. túlkoros);

– az a gyermek, aki megkezdte az iskola első évfolyamát, és a tanév során derült ki az alkalmatlansága, a következő év január 31-éig visszatérhet az óvodába.

Vagyis a törvényi háttér adott, ennek ellenére sok az éretlen iskolakezdő. Már eleve a 6. életév félig játékos, félig tanulási időszak. Ha a gyermekben a játékosság dominál, akkor ő az iskolában is játszani akar. A pedagógus ismeri ezt a típust, aki még a felső tagozaton is hajlamos végigjátszani a tanulóidejét. A csukló apró csontjainak a kifejlődése csak a 7. évben fejeződik be. Ami pedig a testmagasságot illeti: az az optimális, ha a gyermek úgy ül, hogy mindkét lába a talajon, keze pedig derekszögben az asztalon van, tehát a kö-

nyöke is. Ha tudjuk, hogy az illető az óvodában beteges volt, nem terhelhetjük az iskolai feladatokkal. Itt vannak a koraszülött, az akadályozott, a kései fejlődésű gyermekek, a betegek (cukorbetegség, szív-, vese-rendellenességek, epilepszia). Náluk a testi erőnlétet, a szervezet ellenállását kell erősíteni, s erre az iskolai gondok, köteleességek miatt sok esetben nincs lehetőség. A gyermek érzelmvilága is hatéves korára válik harmonikussá. Akinek gyakran változik a hangulata, sokat sír, fokozottan szorong, fél az idegenektől, az ismeretlentől, még óvodában a helye. Az a gyermek, aki csak a családdal szeret lenni, csupán az édesanyja mellett érzi magát biztonságban, elvárja, hogy kiszolgálják, azonnal meghallgassák, nem szeret a korosztálybeliekkel lenni, s akit nem lehet feladattal megbízni, szintén jobb, ha az óvodában marad. A figyelem és az emlékezet minősíti a tanulást. Ha valaki szórt figyelmű, nem jegyezte meg a mondókákat az oviban, selypes kiejtésű, türelmetlen, azt szeretné, ha folyton csak őt hallgatnák, vagy ellenkezőleg: szótlán, nem beszél, ezek mind-mind az éretlenség mutatói.

Ha ilyen hosszú ezeknek a mutatóknak a leltára (és még nem teljes), akkor komolyan elgondolkodhatunk azon, helyes-e hatévesen iskolába küldeni a gyermekeinket.

Vannak országok, ahol hétévesen kezdik a tanulást. Vannak olyanok is, ahol előtte egy- vagy kétéves felkészítés kötelező. Hazánkban a szabad választás elve alapján az iskola döntheti el, hogy indít-e nulladik évfolyamot, avagy sem. A nulladik évfolyam az iskola szerves része, feladata a fejlesztés. Az óvodák is felkészítenek az iskolára, iskola-előkészítő foglalkozásokat tartanak, azonban ez a tanuló játszani

módszer. Az iskola nulladik évfolyamában játékos tanulás, vagyis fejlesztés folyik. Azonkívül a gyermek megszokja az iskolai közeget, azt, hogy padban ül és dolgozik, az önállóságot (mosdóban, tornatermi öltözőben, iskolai étkezdében), a 45 perces kötött foglalkozást, majd a kötetlenebb szünetet. Lehetősége van pihenni is, az osztályban elhelyezett szőnyegen. Természetesen ha a pad körül érdekesebb munka folyik, akkor inkább ott marad. Ez a csoportthatás, mert a gyermekre hat az, amit a többiek érdeklődéssel csinálnak. Minden tanulónak a gyenge oldalát fejlesztik: a beszédhelyességet, megnyitási fogalmat, figyelmet, kitartást – ide tartozik az is, hogy fejezze be az elkezdett művet – mozgást, ritmust, együttműködést stb. A játék és a tanulás között az egyénre szabott módszeres fejlesztés veszi át a főszerepet. Szinte minden gyermeknek szüksége van rá, ezért tartjuk fontosnak, hogy a nulladik évfolyam kötelező legyen mindenki számára. Felkészült pedagógusok készen állnak a fejlesztésre.

A gyermekek fejlődési íve különböző. Gyakori a kései fejlődés ugyanúgy, mint a diszharmonikus vagy a korlátozott. Beiskolázáskor mindez fokozott odafigyelést igényel, nemcsak a gyermek kora, hanem fejleszthetősége szempontjából is. Sok iskola azt mondja, hogy gyógypedagógusra nincs pénze. De az integrált tanulók számára azért van a megemelt kvóta, hogy ebből a pluszpénzből az iskola kigazdálkodja a béralapot. A béralap elegendő lehet teljes munkaidőben való fog-

lalkoztatásra, azonban erre sok esetben nincs szükség, elég lehet 20, 40, 50, 60, 80 százalékos részmunkaidő. Ha az igazgatóság azt szeretné, hogy a gyógypedagógus minden héten egy napot ott legyen az iskolában, akkor ilyen részmunkaidőt ajánlhat. A gyógypedagógusok már ismerik az óraadó, utazó pedagógus státusát.

A komplex iskolai ellátás számunkra azt jelentené, ha a segítő szakmák is jelen lennének az iskolában, helyben, így biztosítva minden gyermek nevelését, fejlesztését, tanítását. Hogy kikre gondolunk? Pedagógusi asszisztensekre, gyógypedagógusokra, iskolai pszichológusokra, iskolai szociális munkásokra vagy szociálpedagógusokra és egészségügyi dolgozókra is szükség van. Részletesebben indokoljuk egyes szakmák fontosságát, hogy az érintett iskola mérlegelni tudja a fontossági sorrendet.

A **pedagógusi asszisztens** segíti a pedagógus munkáját az osztályban (a hiperaktív tanuló mellett ül, az enyhe értelmi akadályozottal, az autistával külön foglalkozik, a hallás- és látássérülteket segíti az ingererősítésben, a mozgásában akadályozottnak segít a mobilitásban, stb.). A **gyógypedagógus** egyéni vagy kiscsoportos reedukációt folytat. Ez azt jelenti, hogy a tanuló sajátos nevelési igényéhez mérten olyan módszereket alkalmaz, amelyek segítik őt a tanulásban (pl. szájról való olvasás, táblagép, számítógép használata a betűk nagyítására, négyzetes háló mint segédeszköz a szorzótábla magolása helyett stb.). A **szociálpedagógus** (vagy

szociális munkás) a családlátogatásokat, a szociális háttér felmérését hivatott végezni. Egyre több a hátrányos szociális helyzetű gyermek. Ez fokozottan szükségessé teszi a családi háttér felmérését, sok esetben lehetőségek ajánlását is, az iskolakerülő felügyeletét, a megelőzést, és több más, ezen a területen felmerülő problémát említhetnénk. Legfontosabb, hogy mindez kellő szakszerűséggel történjen, s erősítse az iskola és a család kapcsolatát. Az egészségügyi dolgozó (iskolaorvos, ápolónő stb.) biztosítja a „betegszobát”. Mire gondolunk? Növekszik a gyermekkor cukorbetegség, szív-, vese- rendellenességek előfordulása. Gondoljunk csak bele: van-e az iskolában sterilszoba, ahol nyugodtan beszűrhatja inzulinadagját a gyermek? Az epilepsziás hol pihenheti ki a roham utáni bágyadságot? A gyermekek naponta nyolc órára az iskolára vannak bízva. A pedagógusnak alig van információja az egészségi állapotukról, pedig szükség volna rá.

Az iskolakezdés a hatodik és nyolcadik életév között történik. A kötelező iskolalátogatás tíz tanév, vagy a 16. életév betöltéséig tart. Jó lenne, ha a nulladik évfolyam kötelezővé válna minden gyermek számára, és a felső határ is két évvel kitolódhatna, vagyis a 18. életévig.

Ha csodaiskoláról beszélünk, számunkra ez a minden gyermek számára biztosított komplex ellátást jelenti. És akkor jogosan várhatnánk a csodát!

Strédl Terézia

Megrendelőlap

Megrendelem a **Carissimi** című **ingyenes folyóiratot** példányban az alábbi címre:

NÉV/INTÉZMÉNY: _____

CÍM: _____

Telefon: _____

Dátum: _____

Aláírás: _____

A megrendelést a következő címek egyikére kérjük:

Levélcímkünk: **Carissimi, Bučinová 14, 821 07 Bratislava**. E-mail: **carissimi.lap@gmail.com**.

Köszönettel fogadjuk, ha támogatják lapunkat. Kedvezményezett (názoú útú): Carissimi n. f.

Számlaszám (č. účtu): 5345665/5200, variab. symbol: 1111,
IBAN: SK95 5200 0000 0000 05345665, BIC/SWIFT: OTPV SK BX.

Integráció az alapiskolában és óvodában

Az **integrációval** – beilleszkedés – kapcsolatban pozitív és negatív tapasztalatok egyaránt vannak.

A legjobban működő integráció az, amikor **tanulási nehézségekkel küzdő gyermekeket** integrálunk az **alapiskolában**, mert esetükben nincs szükség tantervmódosításra. Speciális munkalapokra és olyanfajta segítségre van szükségük, hogy a többi társukhoz hasonlóan meg tudják mutatni tudásukat. Leggyakoribb tanulási zavar a diszlexia és diszgráfia, ritkább a diszkalkúlia. Ahhoz, hogy a gyermek sikeres lehessen, gyógypedagógiai vezetés kellene, azonban csak kevés iskola tudja biztosítani. Legtöbbször a pedagógiai-pszichológiai tanácsadó vagy a gyógypedagógiai tanácsadó munkatársai látják el ezt a feladatot, havi vagy kéthavi rendszerességgel.

Sokszor szembesülünk azzal a ténnyel, hogy a **figyelemzavaros, hiperaktív ADHD-s gyermek** integrációja komoly szakmai kihívás, hisz nagyon nehéz dolgozni, tanítani és eredményt felmutatni ott, ahol olyan gyermekek is vannak, akik önhibájukon kívül nagyon mozgékonyak, vagy nehezen uralkodnak cselekedeteik felett, és verbálisan is zavarják az óra menetét. Megoldás lehet az asszisztens jelenléte. Az ő feladatköre az osztályban folyó zökkenőmentes munka elősegítése. Segíti a gyermeket abban, hogy úgy tudjon részt venni az osztály munkájában, hogy azt ne zavarja, vagy felügyel rá, amikor relaxációra van szüksége. A hiperaktív gyermekek élete nem egyszerű, hiszen sokszor meg vannak bélyegezve, vagy viselkedéskérdésmásként kezelik őket, ami nem azonos a figyelemzavarral. Állapotuk miatt indokolt, hogy pszichológus vagy gyógypedagógus folyamatosan jelen legyen az órán.

Sokkal igényesebb feladat az értelmi sérült gyermek alapiskolán belüli integrációja, mivel esetében már tantervmódosításra is szükség van, mert a képességei gyengébbek, mint kortársaiei. Sok esetben szükség volna logopédus, pszichológus jelenlétére és főképp asszisztensekre, de sajnos, a legtöbb iskola nem alkalmaz ilyen szakembereket, ezért önerőből oldják meg a problémát. Nagyon nehéz egyeztetni a tanmenetet. Szinte lehetetlen követelni a gyermekektől az alapiskolai anyagot, viszont az iskolák nincsenek ellátva speciális iskolai tankönyvekkel, és ha volna is rá mód, a pedagógus képtelen kétféle tanmenet szerint tanítani. Ezeknek a gyermekeknek az integrációja kisebb iskolákban sikeresebb, ahol az osztálylétszám nem haladja meg a 10-15-öt.

Legnehezebb az **autizmussal élő gyermekek** alapiskolai integrációja, mivel az autizmus specifikus problémákat képez. Egész más területek érintettek a fejlődés során, mint az előzőekben felsorolt gyermekcsoportoknál. Itt a legfőbb probléma a szocializáció terén való beilleszkedésben van, nagyon merevek a gondolkozási mintáik, és a beszédértés is másként működik náluk. Az integráció során ebből adódnak a gondok. Az alapiskolában csak Asperger-szindrómás vagy autizmussal élő, nem értelmi sérült gyermekeket lehet integrálni. Fejlesztésük során kisebb korban nagyon specifikus eljárásokat szoktak alkalmazni, amelyek messzemenően nem egyeznek az alapiskolában alkalmazott hagyományos fejlesztési technikákkal. Ezért nagyon nehézkes a pedagógus és a gyermek közötti együttműködés. Nehéz a motiválás, figyelemfelkeltés, mivel autizmusa miatt a gyermek érdeklődési köre nem egyezik a kortársaival. Viselkedése sokszor bizarr, szokásai figye-

lemfelkeltőek, és sokszor nevetségesnek tűnnek osztálytársai szemében. Asszisztens segítsége nélkül az integráció kudarcba fullad, és csak a csökkentett óraszám vagy heti 2 x 2 órás egyéni oktatás jöhet szóba. Ez a terület a szakemberek számára is eléggé ismeretlen, szakmai segítség nélkül nagyon nehéz a pedagógusnak jó eredményeket elérnie.

Az **óvodákban** a helyzet még ennel is nehezebb, ugyanis a sérült gyermek mellé nincs lehetőség a minisztériumon keresztül támogatást kérni asszisztens foglalkoztatására, ezért az óvoda fenntartója próbál keretet teremteni az asszisztensi státusra. Ha nem sikerül, a gyermek ellátása vagy nagyon nehézkes, vagy az igazgató nem tudja őt felvenni az intézménybe. Jobb esetben speciális óvodába mehet, de például sem Dunaszerdahelyen, sem a környékén nincs ilyen; így ezek a gyermekek vagy nem járnak óvodába, vagy ezt a feladatot minimális óraszámokban sérült gyermekekkel foglalkozó polgári társulások vállalják fel, ahol képzett gyógypedagógusok és önkéntesek dolgoznak.

Nem beszéltünk még egyéb, **érzékszervi vagy testi fogyatékos**ágról. Ezen a területen nagyon nehéz helytállni, mivel a környékünkön nincs magyarul beszélő szakember.

Megalakult a Speciális Fejlesztő Szakmák Országos Társulása

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének alapszabálya értelmében márciusban megalakult és munkához látott a speciális fejlesztőmunkát végző szlovákiai magyar szakembereket tömörítő és munkájukat segítő társulás. Korábban ilyen jellegű szakmai kezdeményezésre még nem volt példa a Felvidéken, a társulás hiánypótló feladatot lát el. A különböző területeken tevékenykedő szakemberek eddig jó esetben saját szakmájuk társulásához tudtak csatlakozni, többnyire szlovákiaihoz, esetleg magyarországihoz.

A Speciális Fejlesztő Szakmák Országos Társulásának célja a speciális fejlesztőmunkát végző szakmai közösség összefogása, érdekképviselése, a tagok tevékenységének koordinálása, szakmai adatbázis létrehozása. Olyan fejlesztőpedagógusok, gyógymasszőrök, gyógypedagógusok, gyógytornászok, konduktorok, logopédusok, mentálhigiénés szakemberek, pszichológusok, speciális pedagógusok, szociális munkások, szociálpedagógusok, védőnők, terapeuták, mozgásfejlesztő és egyéb fejlesztő szakemberek jelentkezését várjuk, akik szívesen csatlakoznának, igényt tartva továbbképzésekre, konferenciákra, szakmai napokon, tanácskozásokon való részvételre, szakmai műhelyekben zajló tapasztalatcserékre és más együttműködésre.

Nagyon sok felvidéki szakember Magyarországon végzi tanulmányait, majd befejeztükkel nem tér vissza, hogy idehaza kamatoztassa tudását, miközben itthon hiány van magyar szakemberekből. Sok esetben az elhelyezkedés, illetve a diploma honosítása is gond. A társulás erre a problémára is próbál megoldást találni, segítséget nyújtani. Azok is csatlakozhatnak a kezdeményezéshez, akik Magyarországon dolgoznak, de fontosnak tartják az itthoni szakmai közösségi munka megerősítését.

Szlovákiában hiányszakmának minősül a védőnői foglalkozás, a családok számára nincs lehetőség a tanácsadás igénybevételére. Magyarországon ellenben kiemelt szere-

pet tulajdonítanak neki. Több szlovákiai magyar kollégának van védőnői végzettsége, miközben külföldön dolgozik. Fontosnak tartjuk, hogy az ő szakmai támogatásukkal is színesedjen a társulás. Szeretnénk összegyűjteni azokat is, akik különféle továbbképzéseket végeztek el Magyarországon, és sajnos, idehaza nem tudnak elhelyezkedni a szakmájukban.

A speciális területen működő szakemberek munkáját nem vonatkoztathatjuk el az oktatási intézményekétől. Az óvodai és iskolai közegben dolgozó szakember munkája szorosan összefügg a fejlesztő szakemberével. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségével közösen erre a kialakult helyzetre is próbáltunk reagálni. A társulás megalapításában az SZMPSZ mellett Melecski Júlia gyógypedagógus, illetve jómagam vettünk részt.

Egyik legfontosabb cél lehetőséget adni a sajátos nevelési igényű és a hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésével kapcsolatos szakmai eszmecserére és véleménynyilvánításra. Mindannyiunk törekvése az egyéni fejlesztés. Az egyes szakemberek rendszerint külön-külön foglalkoznak a gyermekkel, közös munka ritkán valósul meg, a különböző területeken tevékenykedő szakemberek gyakran nem tudnak egymásról, pedig a közös esztmegebeszélések révén egymástól is sokat tanulhatnának.

A tagság a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének weboldalán a következő linken kérhető:

<http://szmps.sk/felhivas-specialis-fejlesztzo-szakmak-oroszagos-tarsulasa/>

A tagsági díj a pedagógusszövetség alapszabályában meghatározott tagdíjnak felel meg.

A kezdeményezésre a szakmai közösség érdeklődően felfigyelt. Reméljük, a közös munka sok újdonságot hozhat a hazai magyar szakmai életbe.

Barthos Réka konduktor, pszichológus
a társulás elnöke, az Artis Centrum társalapítója

Az integráció elképzelése nagyon nemes dolog, hiszen mindenkinek jár az esély az oktatásra, de nem mindegy, hogy milyen körülmények közt és milyen minőségben történik az integráció.

Sok kérdés fogalmazódik meg bennünk szakmai berkekben, hogyan tovább, mert érezzük, hogy a munkánk sokkal hatékonyabb is lehetne. Szükség volna szakmai fő-

rumra, ahol kialakul egy munkacsoport, amelynek tagjai közt lennének tanárok, gyógypedagógusok, pszichológusok, gyermekpszichiáterek, neurológusok és körzeti gyermekorvosok, mindazok, akik a gyermekkel születésétől kapcsolatban vannak. Segítenénk egymás munkáját, és így megteremténénk a gyermek számára azt a befogadó és elfogadó környezetet, amely elősegítené a fejlődését.

Szükség van képzett asszisztensekre, megfelelő segédeszközökre, kompenzációs eszközökre. És nem utolsósorban egy magyar anyanyelvű szakemberekből álló munkacsoport megalakulására, amely koordinálja régiókban a gyógypedagógusok, pszichológusok és asszisztensek munkáját.

Csivré Zsuzsanna
gyógypedagógus

Achilles-futás

„Ma valahogy nem akaródzik...” Gyakran mondunk ilyesmit, ha valahová mennünk kell, de éppen esik az eső. A mozgásszegény életmód ma már világjelenség, és az embereket az sem gondolkodtatja el, hogy az orvosok figyelmeztetnek: a mozgáshiánynak szív- és érrendszeri, daganatos vagy cukorbetegség lehet a következménye.

Ahhoz, hogy az egészségkárosodott emberek teljes értékűen bekapcsolódhassanak a különféle sporttevékenységekbe, egyrészt lehetővé kell tenni számukra, másrészt nekik is akarniuk kell. A lehetőségek országonként különbözőek. A fejlődő országokban a fogyatékossgal élő embereknek egyáltalán nincs módjuk sportolni, ám Nyugaton is szükség van folyamatos ösztönzésre s az egyes sportolási lehetőségekhez való hozzáférésre.

Az Achilles International amerikai civil szervezet, amely népszerűsíti a sportot – elsősorban a futást – a fogyatékossgal élő és nem fogyatékos emberek között egyaránt. Rendkívül aktív, több európai or-

Peter Lecký
és társai

szágban – Francia-, Német-, Lengyelországban és Norvégiában – van tagszervezete, s 2016-ban az Achilles Magyarország Alapítvány is megalakult. Az anyaszervezet fő célkitűzésével összhangban olyan inkluzív csapatok létrehozását támogatja, melyeknek látássérült és látó tagjaik vannak, s amelyek rendszeresen részt vesznek különféle nyílt futóversenyeken.

Mivel az Achilles Internationalnak nincs minden európai országban tagszervezete, a szlovák, brit, német és dán látássérült versenyzők és kísérőik a magyarországi ver-

senyeznek. Egy nagyobb nemzetközi csapat 2017-ben részt vett az áprilisi bécsi és az októberi budapesti maratonon. A múlt év eseménye pedig a vak és gyengénlátó versenyzőknek a New York-i maratonon való részvétele volt. A rendezvényen, melyet rendszerint novemberben tartanak, ott voltak a szlovák látássérült versenyzők is. Peter Lecký a 25. maratonját teljesítette, és 3 óra 36 perces eredménnyel egyéni legjobbját érte el.

A nemzetközi futóversenyek általában hétvégeken zajlanak. Ilyenkor új barátságok szövődnek, s a kísérőknek alkalmuk van megtapasztalni, hogy a látássérült emberek sem egyformák, nincs mindegyiküknek az átlagnál élesebb hallása, és természetfeletti képességeik sem – egyszerűen emberek, különböző személyiséggel.

A sport vitathatatlanul lebontja a társadalomban az akadályokat, sikerélményhez segít, és közösségformáló ereje van. Az említett versenyeken szívesen fogadják a látássérült embereket, azokat is, akik csak rövidebb távokra vállalkoznak.

Ha valaki többet szeretne megtudni az Achilles Internationalról, keresse fel honlapját:

www.achilles-international.org.

*Hóka Tímea, t
Fénykép: ÚNSS*

Az Achilles International nemzetközi nonprofit szervezet az Egyesült Államokban és a világ számos országában segít a fogyatékossgal élő embereknek felfedezni a futás örömét. Alapítója, Dick Traum, akinek térd felett amputálták a lábát, futotta le első amputáltként a New York-i maratont, s az élmény gyökeresen megváltoztatta az életét. A szervezet 1983. évi létrehozására az készítette, hogy rendszeres testmozgásra szeretne volna ösztönözni és hasonló, sorsfordító élményhez segíteni fogyatékos társait. Tevékenységük középpontjában a futás áll: rendszeres futóedzéseket, amatőr versenyeken való részvételt, gyermek- és veteránprogramot szerveznek a fogyatékos célcsoport számára. Ennek köszönhetően az elmúlt években számos magyar látássérült és kerekesszékes futó és kísérője teljesíthette a New York City Marathont.

Az Achilles Magyarország Alapítvány – az anyaszervezethez hasonlóan – igyekszik elősegíteni olyan helyi, támogató közösségek alakulását, amelyeknek fogyatékos és nem fogyatékos tagjai rendszeresen együtt kocognak, futnak. Az alapítók hitvallása: a rendszeres testmozgás – s kiemelten a futás – jelentősen javítja az életminőséget. Az alapítvány kuratóriumának egyik neves képviselője Miklósa Erika operaénekes, aki évek óta kísérőként és támogatóként segíti a látássérült futókat.

A szenvedély összeköt

A XII. téli paralimpiai játékokat 2018. március 9-e és 18-a között tartották a dél-koreai Pjongcsangban. Legsikeresebb versenyzőjük a rozsnyói Farkas Henrietta volt, aki kísérőjével, Natália Šubrtovával négy arany- és egy ezüstérmet szerzett alpesi síben. Farkas Henrietta vitte a megnyitón és a záró rendezvényen a szlovák zászlót, s hazatérte után hálája jeléül egyik aranyérmét edzőjének ajándékozta.

Az idei téli játékokon a résztvevők hat sportágban versenyeztek: alpesi sí, sífutás, biatlon (sílövészeti), ülőjégkorong, kerekesszékes curling és snowboard (hódeszka). A paralimpiai alpesi síversenyeket három kategóriában rendezik: a mozgáskorlátozottak ülő és álló versenye, va-

A szlovákiai küldöttség egy része

lamint a látássérülteké. Az utóbbiak (olyanok is, akik egyáltalán nem látnak) úgy siklanak, hogy kísérőjük (olyan versenyzőtárs, aki a sportolóval együtt teljesíti a távot) előttük halad, és a hátára erősített hangszóróba mondott utasítások vagy (enyhébb fokú látássérülés esetén) fény- és hangjelzések segítségével irányítja őket. Csúcssebességük meghaladhatja a 100 km/órát. Álló, ülő és látássérült kategória sífutásban és biatlonban is van. Snowboardban csak végtaghiánnyal lehet versenyezni, látássérüléssel nem. Az ülőjégkorongban a játékvezetők kivételével mindenki ül, a kerekesszékes curlingben a csapat tagjai kerekesszékekben ülve rúddal tolják a curlingkövet egy kijelölt kör alakú mezőbe.

Szlovákiát alpesi síben és kerekesszékes curlingben 11 sportoló képviselte. Küldöttségünk egyébként kimagaslóan szerepelt a játékokon: sífutásban az első helyen végzett, összesítésben pedig a hat arany-, négy ezüst- és egy bronzéremmel a 49 részt vevő ország közül a hetedik lett. Vezetője, Maroš Čambal szerint a szocsi játékok óta eltelt négy év kemény munkája meghozta gyümölcsét. Elismeréssel szólt curlingválogatottról is (a

Lyócsa Imre (előtérben) a társaival

csapatnak tagja volt a szépsi Lyócsa Imre), amely bár érmet nem szerzett, nagyon kemény küzdelmeken van túl. A sportolók a napi két versenybe beleadták szívüket-lelküket.

Andrew Parsons, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság elnöke örömet fejezte ki, hogy a rekordszámú, 567 sportoló egészségi korlátai ellenére a törhetetlen emberi akarat, az összetartozás és az erős motiváció csodálatos példáival beírta magát a paralimpiai mozgalom történetébe.

Az első téli paralimpiát 1976-ban rendezték a svédországi Örnsköldsvikben. Utána négyévenként a nyári olimpia évében tartották, 1992 óta rendezik a télnek az évében és helyszínén. Az idei játékok kabalafigurája egy

Farkas Henrietta és kísérője, Natália Šubrtová

ázsiai fekete medve, Bandabi volt, a hivatalos szlogenje pedig a résztvevőket összekötő közös szenvedélyre utal.

A következő, 2022-es téli paralimpia is Ázsiában, Pekingben lesz.

(t)

Roman Benický felvételei

Véget ért az úttörő program

Az autizmussal élőknek tanulmányaik befejezése után nagy probléma elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Legtöbbször otthon maradnak az egyik szülővel, az önálló élet reménye nélkül. Elszigetelten élnek családjukkal együtt, holott csak esélyre volna szükségük, hogy bizonyíthassanak. Pedig képesek dolgozni s így aktív részesévé válni a társadalomnak!

Erre mutatott rá a pozsonyi Autistákat Segítő Társaság (SPOSA) **Autisták munkában** című projektje, mely márciusban ért véget. A közel három év alatt negyven, autizmussal élő fiatal csatlakozott hozzá, közülük huszonhárman sikeresen elhelyezkedtek a munkaerőpiacon, a többiek önkéntes munkát vállaltak, vagy további fejlesztéseken vettek részt.

Ezt a kimagasló eredményt tíz szakember (job coach – munkahelyi kísérő) segítségével érték el, akik felmérték, hogy milyen munkára alkalmasak, különböző tréningeken felkészítették őket a munkavégzésre, s igyekeztek megtalálni számukra a megfelelő munkaadót és végül segíteni nekik a munkahelyi beilleszkedésben.

A program zárókonferenciáját március 22-én tartották. A résztvevők közt voltak érintett családok, munkaadók és szakemberek. **Ivan Štubňa**, a program megálmodója felhívta a figyelmet arra, hogy a jelenlegi törvények alapján munkahelyi asszisztentst csak akkor igényelhetnek az autizmussal élő munkavállalók, ha már legalább részmunkaidős szerződésük van. Azonban ezeknek a személyeknek a legnagyobb segítségre épp a munkakeresés fázisában van szükségük! A program során bebizonyosodott az is, hogy időbe telik, míg eljutnak ebbe a fázisba, hiszen sokan önkéntesként kezdtek el dolgozni, esélyt kapva így a bizonyításra. Ivan konkrét számadatokkal támasztotta alá, hogy mennyivel kifizetődőbb lenne az államnak job coachokat alkalmazni az autisták mellé, mint szociális otthon lakóiként ellátni őket mint munkanélküli és ezáltal önálló életet élni képtelen személyeket. Elmondta, hogy azért is tartja sikeresnek ezt a programot, mert nemcsak jó képességű, illetve Asperger-szindrómás fiataloknak sikerült segíteniük, hanem gyengébb képességűeknek is. Van, aki játékokat törölget egy játszótérben, más meg segít megteríteni az asztalokat az időotthonban. A program során készítették 12 rövidfilmet is, amelyek lépésekre bontva mutatják be egy-egy munka folyama-

A konferencia résztvevői

tát. Ezek a filmek bárki számára elérhetők honlapjukon (www.sposa.sk), szlovák és magyar nyelven egyaránt.

Újdonságnak számít még az Európában egyedülálló autizmusszimulátoruk, amely segít megértetni, hogyan is érzékeli környezetét egy autizmussal élő személy. Ezzel a készülékkel jelenleg háromféle virtuális helyzetben élhetjük át a felerősödött fény- és hanghatásokat, mégpedig egy kávézóban, egy iskolai tanteremben és tömegközlekedési eszközön utazva.

A konferencián szót kapott még **Juraj Vaczula** 25 éves autista fiatalember is. Megható szavakkal köszönte meg a job coachok munkáját, akik szerinte barátként, amolyan lelki társként kísérték őt és társait útjukon. Juraj jelenleg adminisztratív munkakörben dolgozik, naponta utazik Nagysurányból Pozsonyba. Elmondása szerint 100%-osan teljesíti a munkáját szereti, bár főleg a megélhetésért végzi. Szavait megerősítette a munkaadója, aki rajta kívül még két autizmussal élő fiatalembert alkalmazott. Egy-egy siker azért is fontos, hogy általuk is felhívjuk a figyelmet, s további munkaadókat ösztönözzünk arra, hogy egy precíz és őszinte autistát alkalmazni inkább előny, mint hátrány, hiszen ügyel a részletekre, megtartja a szabályokat, és a maximumra törekszik.

Ez a program tehát véget ért. Hogyan tovább? – merül fel a kérdés. A konferencia annak reményében zárult, hogy lesznek újabb támogatók, s létrejöhetnek még hasonló programok.

Molnár Ildikó

A pszichológus válaszol

Tisztelt Pszichológusnő!

Férjem tízévi házasság és a tervezett első gyermek megszületése után közölte velem, hogy elválík. Mégpedig azért, mert a baba születésekor komplikáció következtében oxigénhiányos állapot alakult ki, s úgy tűnik, hogy emiatt problémák lesznek a mozgásával, és értelmiek is. Még csak öt hónapos, de a férjem már most lelépett. Egyedül hordom fejlesztésekre, egyedül maradtam egy olyan babával, akinek a nevelése nehezebb lesz, mint amire számítottam. Nagyon nagy gondban vagyok. Kérem, segítsen!

Köszönettel: Egy magára hagyott édesanya

Tisztelt Édesanya!

Valóban nincs könnyű helyzetben. A jó hír az, hogy egy öt hónapos baba még sok mindenben fejleszthető. A problémával nincs egyedül, számos anyuka van hasonló helyzetben. Sok férfi menekül el a házasságból, amikor kiderül, hogy a gyermek nem egészséges, és sajnos, sok válás is bekövetkezik emiatt. Fontos, hogy próbálja meg férjével megőrizni a szülői társi viszonyt. Önök elválhatnak, de a gyermekének mindig ő lesz az apja. Ne beszéljen a gyerek előtt negatívan róla, ne tiltsa el tőle később se. Maradjon kitartó abban, hogy fejlesztésekre hordja a gyermeket, annak meglesz a látható eredménye. Keressen hasonló élet-helyzetben lévő anyukákat, a származási család sokat segíthet ilyenkor, ha jó viszonyt ápolnak. Sok erőt kívánok a mindennapokhoz.

Boros Dóra Barbara tanácsadó szakpszichológus

Várjuk Olvasóink kérdéseit a carissimi.lap@gmail.com e-mail- vagy a Bučinová 14, 821 07 Bratislava postacímre. A pszichológusnővel a www.borosdora.com honlapon keresztül közvetlenül is felvehetik a kapcsolatot.

Tapasztalatcsere a fogyatékoságügyi szakpolitikában és gyakorlatban

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2018. március 13-ára és 14-ére Magyarország V4-es elnökségének keretében **Társadalmi és technológiai innovációk – a fogyatékos emberek teljes körű társadalmi részvétele** címmel két-napos konferenciát szervezett. A Budapest Kongresszusi Központban tartott rendezvény legfontosabb célja az volt, hogy a részt vevő országok meghívott szakemberei számára lehetőséget teremtsen a fogyatékoságügyi szakpolitikában és gyakorlatban zajló aktualitásokkal kapcsolatos tapasztalatcsere, a közös irányok és kapcsolódási pontok beazonosítására, s alapvető szándék volt a regionális együttműködési lehetőségek elősegítése is.

A nyitó előadásokat Krzysztof Michalkiewicz lengyel államtitkár és Lovászy László, a fogyatékosággal élők jogával foglalkozó ENSZ-bizottság (CRPD) tagja, a konferencia fő jelentésteveje tartotta; ezt követően négy témában hangzottak el felszólalások:

Túl a „semmit rólunk nélkülünk!” elvén – fogyatékos emberek részvétele az élet különböző területein;

Régi kihívások, új fogyatékoságok? – pszichoszociális fogyatékoság, ADHD, autizmus...;

A nagy létszámú bentlakásos intézmények kiváltása, közösségi alapú szolgáltatás szervezése;

Technológiai innovációk a fogyatékos személyek mindennapjaiban.

A délutáni műhelybeszélgetéseken a fenti témákat követve lehetett szakmai diskurzust folytatni.

A konferencia zárásaként Lovászy László bejelentette a V4 csoport országainak azt a közös szándékát, hogy az országok fogyatékoságügyért felelős államtitkárai deklaráció – **V4 Budapest deklaráció a fogyatékoságügyről** – keretében megerősítik elköteleződésüket az Európai Fogyatékoságügyi Stratégia 2010–2020 intézkedési tervének további hatékony megvalósítása iránt, és együtt fognak dolgozni azért, hogy a fogyatékoságügy területének közös kihívásaira alkalmas megoldásokat keressenek.

A közös gondolkodás lehetséges platformjaként a visegrádi országok **fogyatékoságügyért felelős államtitkárai** tervezik a V4 Magas Szintű Fogyatékoságügyi Csoport (V4 High Level Group on Disability) létrehozását, hogy közösen lépjenek fel a régióban élő fogyatékos személyek jogainak és társadalmi részvételének biztosításáért, együttműködve kormányzati és nem-kormányzati szereplőkkel.

Forrás: A Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhatalmi Nonprofit Kft. (FSZK) hírlevele, 2018. március

Jelentkezzen iskolájával a pénzügyi képzés ingyenes kurzusaira!

Az OTP Ready Alapítvány az alap- és középiskolai tanulók pénzügyi műveltségének bővítésére összpontosítja tevékenységét. Ha unalmas témában tartott még unalmasabb órára gondol, hát azt felejtse el! A gyermekeket és fiatalokat játékos formában tanítjuk meg a pénz értékére és helyes kezelésére. Jelentkezzen Ön is iskolájával a pénzügyi képzés gyermekeknek tartott ingyenes kurzusaira, és adója 2%-ának felajánlásával támogassa az OTP Ready Alapítvány tevékenységét!

Működésének több mint két éve alatt az alapítvány lektorai 138 iskolát látogattak meg, és több mint 6800 tanulónak tartottak képzést országszerte. „Ahhoz, hogy ilyen nomád életmódot folytassunk, hetente háromszor más város más szállodájában töltjük az éjszakát, ennek számunkra a munkánál többet kell jelentenie” – mondja az alapítvány egyik lektora.

Az alapítvány nemcsak szlovák nyelven, hanem magyar tannyelvű iskolákban is tart oktatásokat a pénzügyi műveltség témájában. Különleges igényű külön kategóriát képeznek a látás- és halláskárosodott, értelmileg akadályozott és mozgássérült diákoknak tartott oktatások.

A gyermekek és fiatalok örömmel várják ezeket az órákat, mert kellemesen kizökkentik őket az iskolai mindennapokból. Kurzusainkon sokat játszunk, beszélgetünk és versenyzünk. Egyszerű példák és párhuzamok segítségével a legkisebbek is megértik a pénz értékét és az észszerű gazdálkodás módját. Az egyik diák így nyilatkozott a kurzus után: „Most már tudom, mi mennyibe kerül, mi mindenre van szükségünk otthon, és miért kell az anyukámnak olyan sokáig dolgoznia. Már nem is akarom azt az új mobiltelefont.”

A pénzügyi oktatási program 2018-ban kibővül a pedagógusok és szülők oktatásával, elősegítve a pénzügyi műveltség még gyorsabb terjedését. Ebben az évben az OTP

Ready Alapítvány oktatási központot nyit Nagyszombatban. A lektorok körének bővítése mellett így az éves oktatási kapacitás 3400 tanulóra emelkedik.

Ugyanis őszintén hisszük, hogy a felnövő nemzedék pénzügyi műveltsége kulcsfontosságú a sikeres felnőttkori

életvitelhez. Így segítünk felnevelni egy, a pénzügyeit felelősen kezelni és pénzügyi kérdésekben helyesen dönteni képes nemzedéket.

Az OTP Ready Alapítvány tevékenységét anyagilag az OTP Banka, illetve az Európai Unió támogatja az Interreg projekt keretében.

Azonban ahhoz, hogy a gyermekeink pénzügyi műveltségét bővítő kurzusainkat még több iskolára kiterjeszthes-sük, kérjük az Önök támogatását is az adójuk 2%-ának felajánlása formájában.

Részletesebb információk az adó 2%-ának az OTP Ready Alapítvány javára történő felajánlásáról a www.otpreadynadacia.sk honlapon, a Támogasson ben-nünket részben találhatók. Köszönjük!

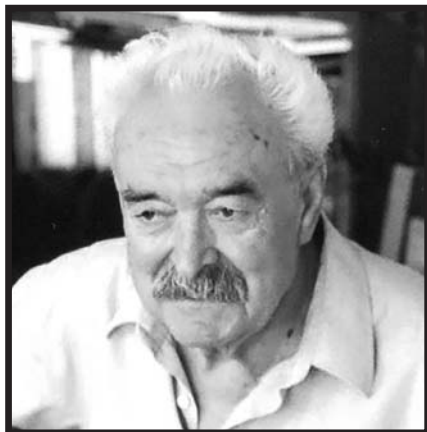
Szabó Rezső emlékére

Életének nyolcvankilencedik évében, február 17-én elhunyt dr. Szabó Rezső jogász, politikus, a Carissimi kuratóriumának tiszteletbeli tagja.

Szabó Rezső 1929. május 10-én született Kolozsán. Komáromban érettségizett, jogi tanulmányait Budapesten kezdte, és a pozsonyi Comenius Egyetemen fejezte be. A Csemadoknak volt szakelőadója, titkára, majd főtitkára, 1959 és 1961 között a Hét főszerkesztője. 1968-ban egyike volt a szlovákiai magyarság követeléseit tételesen megfogalmazó értelmiségieknek. Emiatt 1970-ben Csehszlovákia Kommunista Pártjából és a Csemadokból is kizárták. Az 1989-es rendszerváltás után rehabilitálták, s visszatért a közéletbe. 1990-ben ott volt az Együttélés politikai mozgalom alapítói között, és a Szlovák Nemzeti Tanács alelnöki tisztségét töltötte be. Csehszlovákia szétválását követően, 1993 és 97 között a Csemadok alelnöke volt.

2002-ben részt vett a Carissimi Nonprofit Alap létrehozásában. Ő dolgozta ki az alapszabályt és jegyeztette be a szervezetet. 2012-ig aktívan részt vett a kuratórium munkájában. A szervezet honlapján így vallott magáról:

„Hattagú családban nőttem fel, valamennyien egészségesek voltunk. Négy gyermekünk, unokáink, déd-

unokáink vannak. Hála Istennek, ők is egészségesek. Az egyetemet Budapesten kezdtem és Pozsonyban fejeztem be. Az első munkahelyem a Csemadokban volt. Hatvan évvel ezelőtt ez volt az egyetlen olyan szervezet Csehszlovákiában, ahová az emberek kérdéseikkel, ügyes-bajos gondjaikkal magyar nyelven fordulhattak. Sok kérdést kaptunk arra vonatkozóan is, hogy mi a teendőjük, ha értelmi vagy testi fogyatékos gyermeküket Magyarországon szeretnék kivizsgáltatni és kezelteni, mivel az itteni szakorvosokkal nem tudnak magyarul szót érteni. A magyar konzulátus segítségét kértük, de sajnos, az ő lehetőségeik is

nagyon korlátozottak voltak. 1968-ban kiváltam a Csemadokból, politikai pályára léptem. 1972-ben minden politikai pályáról kitiltottak, két évig egy pozsonyi üzemben munkás voltam, majd előadóvá, később vállalati jogásszá neveztek ki. 1989-ben visszatérhettem a politikai életbe, ismét képviselővé választottak. A 21. században az értelmileg és fizikailag akadályozott gyermekeknek újabb problémával kell szembesülniük. Sokszor anyagi okok gátolják a szülőket abban, hogy sérült gyermeküket kezeltesék. 2002-ben Bauer Edit képviselő javasolta, hogy alapítsunk egy civil szervezetet rászorulóknak szellemi és anyagi megsegítésére. Jogászként örömmel vettem részt a munkában, kidolgoztam az alapszabályt, és bejegyeztettem a Carissimi Nonprofit Alapot. Nyugdíjasként is szívesen veszek részt benne. Sajnos, lehetőségeink a szükségletekhez képest nagyon korlátozottak, mivel a Carissimi bevételi forrásai csupán azok az adományok, amelyeket az adakozóktól kap segítségnyújtásra. A segítségkérő levelek olvasása közben tudatosítottam igazán, hogy milyen nagy áldás az, amivel ezt az írást kezdhettem.”

Emlékét megőrizzük.

A Carissimi kuratóriuma

Ajánlja fel adója 2%-át a Carissiminek

Adóbevallásának készítésekor kérjük, rendelkezzen adója 2 (önkéntes munkát végzők 3) százalékáról. Ha nem tudja eldönteni, hogy melyik civil szervezet fontos célját támogassa, látogasson el honlapunkra: www.carissimi.sk, hogy jobban megismerjen bennünket!

A Carissimi adatai: **Obchodné meno/názov:** Carissimi n. f., **sídlo:** 811 06 Bratislava, Nám. 1. mája 10-12, **práva forma:** neinvestičný fond, **IČO:** 31821910.

A **nyilatkozatot** (honlapunkról letölthető) az **adó befizetését igazoló nyomtatvánnyal** (ezt a munkaadója tölti ki) együtt április 30-áig juttassa el a lakhelye szerint illetékes adóhivatalba. Ha szeretné, hogy felajánlása tényéről (nem az összegéről!) értesítse szervezetünket az adóhivatal, ezt x-szel jelölje be a nyilatkozat megfelelő rovatában.

Fontos: idén már csak az újfajta nyomtatványokat fogadja el az adóhivatal!

Ajánlja fel adója 2/3 százalékát a **Carissimi Nonprofit Alapnak**, hogy idén még több, családban élő fogyatékos gyermeket támogathassunk. Köszönjük!

Búcsú Stephen Hawkingtól

„Nem volna nagy dolog az univerzum, ha nem volna olyan emberek otthona, akiket szeretsz.”

Stephen Hawking

Fekszem az ágyban, és hallgatom a híreket a rádióban, mikor bemondják, hogy Stephen Hawking ma éjjel meg-

ni szeretnék Stephen Hawkinggal. Most azonban elég csekély a valószínűsége annak, hogy találkozunk. Legalábbis itt, a földön. Habár Hawking többször nyilatkozta, hogy mennyország nem létezik, de hát egyes tudósok szerint léteznek a miénkkel párhuzamos univerzumok. És

szerkesztő barátja mesélte, hogy minden matematikai egyenlet, amely egy könyvben van, felezi a könyv várható olvasótáborát. Ezért aztán Hawking elhatározta, hogy az ő könyvében nem lesznek matematikai egyenletek.

És valóban Az idő rövid története egy átlagos műveltségű olvasónak is tökéletesen érthető. Minden fizikai, csillagászati előképzettség nélkül is érthető az, amit a fekete lyukakról és az ősrobbanásról mesél.

Az már maga is csoda, hogy egy roncs test börtönében hogyan tudott egy briliáns elme ragyogni, de még nagyobb csoda, hogy hogyan tudott a korlátait legyőzve tudományos celebritássá, a popkultúra részévé válni.

Stephen Hawkingnak a fanyar humora is legendás volt, nagyban hozzájárult népszerűségéhez. Larry King, a showman írta búcsúztatójában: „Egyszer megkérdeztem Stephen Hawkingot egy interjúban, hogy mi ejti leginkább zavarba az univerzumban. »A nők« – válaszolta. Hiányozni fog, nyugodjon békében.”

2007-ben Stephen Hawking, akinek fő szakterülete a fekete lyukak kutatása volt, és felfedezte a róla elnevezett Hawking-sugárzást, amely a korábbi feltételezéssel ellentétben mégis kijut a fekete lyukból, egy londoni tudományos konferencián a következő üzenetet küldte a sorstársainak:

„A mai lecke üzenete, hogy a fekete lyukak nem annyira feketék, mint ahogy lefestik őket. Nem azok az örök börtönök, amiknek korábban hitték őket. A dolgok kijuthatnak a fekete lyukon kívülre és akár egy másik univerzumba is. Tehát ha úgy érzed, hogy fekete lyukban vagy, gondoldj arra, hogy mindig van kiút.”

Jó utat a csillagok között, Stephen!

Sztakó Zsolt

halt. Csak így egyszerűen. Semmi figyelemztetés, hogy most valami nagyon rossz hír következik. Mintha csak azt mondták volna be, hogy a benzin ára megint emelkedik. Pedig az utóbbi száz év egyik legragyogóbb elméje költözött el a világból, akit Newton, Einstein méltó utódjaként emlegettek. Nekünk, sorstársainak pedig, akik naponta hasonló kihívásokkal küzdünk meg, mint amilyenekkel ő is szembenézett, maga volt a motiváció.

Még a bemondó hangja is tökéletesen érdeklődő.

Emlékszem, valamikor az 1980-as években a televízió bemondta, hogy Kellér Dezső meghalt, és a bemondónő ott, élő adásban elpityeredett. Nekem azóta az a pillanat a televíziózás egyik csúcsa...

Most pedig, teljesen önző módon, arra gondolok, hogy egy kívánságot kihúzhatok a bakancslistámról. A kívánság ugyanis az volt, hogy találko-

az már majdnem olyan, mint a mennyország...

Én a nyolcvanas évek vége felé halottam először, hogy Angliában él egy világhírű tudós, aki ugyanúgy kerekesszékekben ül, mint én. Ő jelentette az inspirációt, hogy ne adjam fel még a legnehezebb időkben se. 21 éves korában diagnosztizálták nála az idegsorvadást, amelytől fokozatosan elhaltak az idegsejtjei, míg végül csak a szemeit és a kisujját volt képes mozgatni. Az orvosok legfeljebb öt évet jósoltak neki, ennek ellenére 55 évig élt a betegséggel! Megnősült, három gyereke született. Életét A mindenség elmélete című film dolgozza fel.

1988-ban kiadta minden idők egyik legnagyobb tudományos bestsellerét, Az idő rövid történetét, amelyhez én jó húsz évvel később jutottam hozzá, hogy elolvassam.

A könyvvel kapcsolatban terjed egy anekdotikus epizód. Hawkingnak egy

Magyar–szlovák, szlovák–magyar szótár

alpesi sí – alpské lyžovanie
 Autistákat Segítő Társaság – Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom (SPOSA)
 autizmuszsimulátor – simulátor autizmu
 (a) beszédérthetőség zavara – porucha zrozumiteľnosti reči
 diszgráfia – dysgrafia
 diszkalkúlia – dyskalkúlia
 diszlexia – dyslexia
 dizartria – dyzartria
 Emberi Jogi, Kisebbségi és Esélyegyenlőségi Kormánytanács – Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť
 érzékszervi fogyatékoság – zmyslové postihnutie
 figyelemzavar – poruchy pozornosti
 (a) fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény – Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
 Fogyatékosügyi Nemzeti Tanács – Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR
 gyógypedagógus – speciálny pedagóg
 gyógytornász – fyzioterapeut
 iskolaalkalmasság – školská spôsobilosť
 iskolaérettség – školská zrelosť
 izomdisztrófia, -sorvadás – svalová dystrofia
 Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezete – Organizácia muskulárnych dystrofikov v SR
 kerekesszékes curling – curling na vozíku
 kiejtés – výslovnosť
 motoros beszédzavar (dizartria) – porucha motorickej realizácie reči (dyzartria)
 munkahelyi asszisztens – pracovní asistent
 nyelvi zavar (afázia) – porucha jazykových schopností (afázia)
 Parkinson-kór – Parkinsonova choroba
 pedagógiai-pszichológiai tanácsadó és megelőző központ – Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie
 sífutás – beh na lyžiach
 szociális tanácsadó – poradca špecializovaného sociálneho poradenstva
 szociálpedagógus – sociálny pedagóg
 tanulási zavar – poruchy učenia
 téli paralimpiai játékok – zimné paralympijské hry
 testi fogyatékoság – telesné postihnutie
 utazó gyógypedagógus – terénny speciálny pedagóg

alpské lyžovanie – alpesi sí
 beh na lyžiach – sífutás
 Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie – pedagógiai-pszichológiai tanácsadó és megelőző központ
 curling na vozíku – kerekesszékes curling
 Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím – a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény
 dysgrafia – diszgráfia
 dyskalkúlia – diszkalkúlia
 dyslexia – diszlexia
 dyzartria – dizartria
 fyzioterapeut – gyógytornász
 Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR – Fogyatékosügyi Nemzeti Tanács
 Organizácia muskulárnych dystrofikov v SR – Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezete
 Parkinsonova choroba – Parkinson-kór
 poradca špecializovaného sociálneho poradenstva – szociális tanácsadó
 porucha jazykových schopností (afázia) – nyelvi zavar (afázia)
 porucha motorickej realizácie reči (dyzartria) – motoros beszédzavar (dizartria)
 porucha zrozumiteľnosti reči – a beszédérthetőség zavara
 poruchy pozornosti – figyelemzavar
 poruchy učenia – tanulási zavar
 pracovní asistent – munkahelyi asszisztens
 Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť – Emberi Jogi, Kisebbségi és Esélyegyenlőségi Kormánytanács
 simulátor autizmu – autizmuszsimulátor
 sociálny pedagóg – szociálpedagógus
 Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom (SPOSA) – Autistákat Segítő Társaság
 svalová dystrofia – izomdisztrófia, -sorvadás
 školská spôsobilosť – iskolaalkalmasság
 školská zrelosť – iskolaérettség
 speciálny pedagóg – gyógypedagógus
 telesné postihnutie – testi fogyatékoság
 terénny speciálny pedagóg – utazó gyógypedagógus
 výslovnosť – kiejtés
 zimné paralympijské hry – téli paralimpiai játékok
 zmyslové postihnutie – érzékszervi fogyatékoság

Támogatóink:
 Illés István, Pozsony

